

1

2

3

4

5

6

**BITS OF
FREEDOM**

CREDITS

Stichting Bits of Freedom (Bof)

Prinseneiland 97hs

1013 LN Amsterdam

<https://www.bof.nl>

Contact:

Hans de Zwart

+31 6 2185 6845

hans.dezwart@bof.nl

Donaties:

IBAN NL73 TRIO 0391107380

Ontwerp en opmaak:

Unc Inc (www.uncinc.nl), Amsterdam

Personeelsfoto's:

Maarten Tromp

Vertaling Nederlands → Engels:

Het Vertaalcollectief

Juni 2017

Bits of Freedom (Bof) Foundation

Prinseneiland 97hs

1013 LN Amsterdam

<https://www.bof.nl>

Contact:

Hans de Zwart

+31 6 2185 6845

hans.dezwart@bof.nl

Donations:

IBAN NL73 TRIO 0391107380

Design and layout:

Unc Inc (www.uncinc.nl), Amsterdam

Employee photos:

Maarten Tromp

Translation Dutch → English:

Het Vertaalcollectief

June 2017

INDEX

VOORWOORD PREFACE	2
ONZE AMBITIES VOOR 2017 OUR AMBITIONS FOR 2017	7
ONZE HOOGTEPUNTEN OUR 2016 HIGHLIGHTS	12
Versleuteling Encryption	15
Massasurveillance Mass surveillance	19
Communicatievrijheid Freedom of communication	23
Hackvoorstel Hacking proposal	27
Big Data Big Data	33
Big Brother Awards Big Brother Awards	37
Insert User Insert User	41
WE TROKKEN AANDACHT IN DE PERS WE DREW ATTENTION IN THE PRESS	45
VERANDERINGEN IN DE ORGANISATIE CHANGES IN THE ORGANISATION	50
ONZE FINANCIËN OUR FINANCES	52
OVER BITS OF FREEDOM ABOUT BITS OF FREEDOM	64
ONZE BEDRIJFSSUPPORTERS OUR CORPORATE SUPPORTERS	69

VERFAAR

2016 was het jaar waarin privacy mainstream ging.

Grote Hollywood-films als James Bond en Jason Bourne zaten vol met het af luisterende spionnen en Oliver Stone maakte een film over Snowden voor het grote publiek. Dichterbij huis was er ook opeens meer aandacht voor privacy. De NPO organiseerde de Privacyweken met een grote privacytest, een aantal colleges van de Universiteit van Nederland en het programma *Hunted*. Bij De Wereld Draait Door werd voor het eerst aandacht besteed aan onze Big Brother Awards. Het is Maurits Martijn en Dimitri Tokmetzis zelfs gelukt om een bestseller over privacy te schrijven. Hun boek *Je hebt wél iets te verbergen* stond wekenlang op nummer één van de non-fictie bestsellerlijsten.

Ook bedrijven hebben nu opeens door dat hun klanten privacy belangrijk vinden. WhatsApp is alle berichten van gebruikers gaan versleutelen en bij Apple is er tegenwoordig altijd expliciet aandacht voor hoe hun verschillende producten de privacy van de gebruiker beschermen.

Die nieuwe aandacht is uiteindelijk een reactie op het toenemende belang van data in onze samenleving. Datastromen zetten de bestaande machtsverhoudingen op hun kop. Zowel overheden als bedrijven zetten alles op alles om zo snel mogelijk zo veel mogelijk data te analyseren om daarmee grip op hun burgers en gebruikers te krijgen. Het werk van Bits of Freedom wordt daarmee steeds urgenter.

2016 was the year in which privacy went mainstream.

Major Hollywood movies like James Bond and Jason Bourne were overflowing with eavesdropping spies and Oliver Stone made a film about Snowden for the general public. Privacy suddenly also received more attention closer to home. The NPO organised the Privacy Weeks with a big privacy test, a number of lectures by the University of the Netherlands and the television programme *Hunted*. For the very first time, the highly popular TV programme 'De Wereld Draait Door' dedicated time to our Big Brother Awards. Maurits Martijn and Dimitri Tokmetzis even managed to write a bestseller about privacy. Their book *Je hebt wél iets te verbergen* ("Yes you DO have something to hide") held the number one position in the non-fiction bestseller charts for weeks.

Businesses have also started to realise that their customers consider privacy a fundamentally important value. WhatsApp is currently encrypting all of its users' messages and Apple has started to pay explicit attention to the question how their different products protect the privacy of the user.

This new focus is ultimately a response to the increasing importance of data in our society. Data flows have turned existing power relationships on their head.

Ook het afgelopen jaar moesten we keihard aan de slag om ervoor te zorgen dat de bevoegdheden van de opsporingsdiensten niet nodeloos vergroot worden en we niet nog meer in een situatie terecht komen waar onverdachte burgers via massasurveillance permanent in beeld zijn. We kwamen noodgedwongen in actie tegen internetfilters en voor netneutraliteit en versleuteling en we intervierden in het publieke debat met de twaalfde editie van de Big Brother Awards en onze eigen podcastserie Insert User over hoe startups over data denken.

Dit jaarverslag is korter dan de verslagen van vorige jaren. We hebben ervoor gekozen om in dit verslag minder aandacht te besteden aan ons doorlopende werk en aan de bestaande projecten. Daarom vind je deze keer geen overzicht van de vele Wob-verzoeken die we hebben gedaan, geen lijst van de activiteiten die door de helden van Bits of Groningen zijn georganiseerd en ook geen update over de fantastische projecten die door onze vrijwilligers draaiende worden gehouden zoals de Privacy Café's, de Internetvrijheid Toolbox of de Privacy Inzage Machine. In plaats daarvan richten we ons op de zaken die nieuw waren in het afgelopen jaar. Elk van onze hoogtepunten uit 2016 wordt beschreven vanuit het perspectief van één van de medewerkers uit het team.

Governments and businesses alike are doing everything they can to analyse as much data as possible, as quickly as possible, in order to get a grip on their citizens and users. The urgency of the work of Bits of Freedom is therefore increasing rapidly too.

In the past year, we have also had to work hard to ensure that the powers of investigative bodies are not unnecessarily enlarged and we do not end up with a situation in which unsuspected citizens are permanently being watched via mass surveillance. We were forced into action against internet filters and for neutrality and encryption. We intervened in the public debate with the twelfth edition of the Big Brother Awards and with our own podcast series Insert User, about how start-ups view and deal with data.

This annual report is shorter than those of previous years. We have chosen to pay less attention to our daily work and existing projects. This time you won't find an overview of the many Wob (Dutch Information Act) requests that we have made, no list of the activities organised by the Bits of Groningen heroes and no updates about the fantastic projects kept running by our volunteers, such as the Privacy Cafés, the Internet Freedom Toolbox or the Privacy Insight Machine. Instead, we will focus on the initiatives that were new in the last year. Each of our highlights from 2016 will be described from the perspective of one of our team members.

We wensen je veel leesplezier en kijken ernaar uit om met de steun van onze donateurs, vrijwilligers en bredere achterban ook van 2017 een jaar met vele hoogtepunten te maken.

Bits of Freedom, June 2017

BOREICE

Hans de Zwart
Rejo Zenger
Daphne van der Kroft
Ton Siedsma
Evelyn Austin
Inge Wannet
Imre Jonk
David Korteweg
Tijmen Swaalf

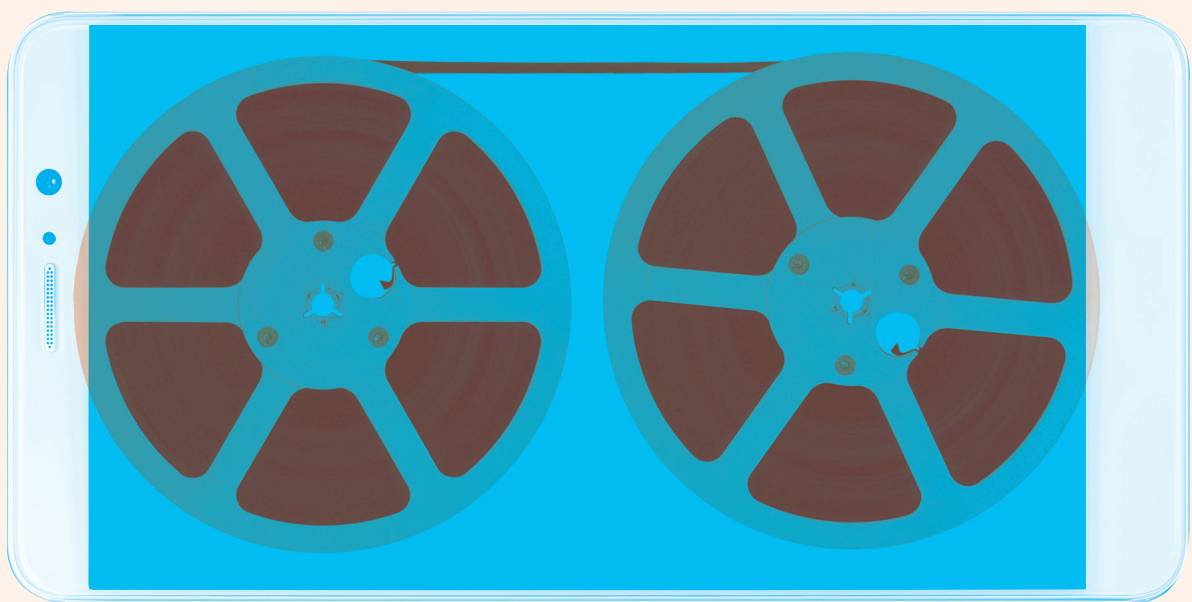

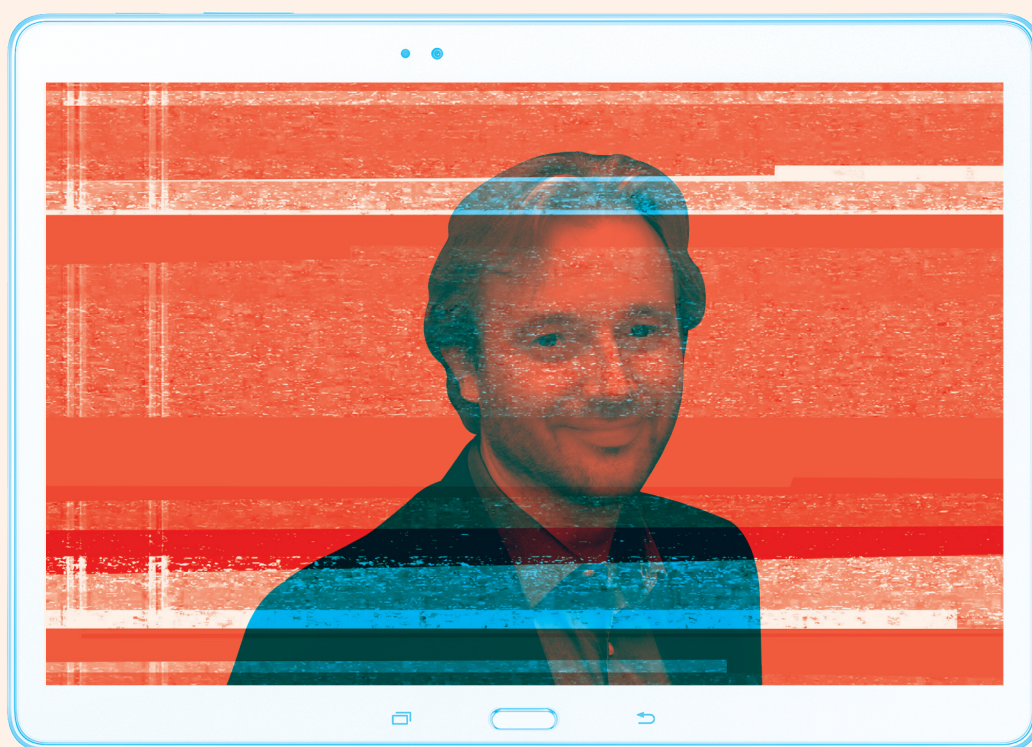
We hope you enjoy the read and look forward, with the support of our donors, volunteers and supporters, to making 2017 another year with many highlights.

Bits of Freedom, June 2017

BESTARD

Lonneke van der Velden
Joris van Hoboken
Hermine Masmeyer
Manon Oostveen
Clemens la Lau

HANS DE ZWART

OUR AMBITIONS FOR 2017

Door: Hans de Zwart

Het blijft een uitdaging om ervoor te zorgen dat Bits of Freedom net zo snel verandert als haar techno-politieke omgeving. De doelstelling van Bits of Freedom blijft in ieder geval ongewijzigd: we verdedigen en bevorderen digitale burgerrechten en richten ons daarbij in het bijzonder op communicatievrijheid en privacy. Daarbij verdelen we ons werk in de volgende thema's:

- Onze privécommunicatie blijft privé — Als we online privé met elkaar willen communiceren dan moet dat zonder veel moeite kunnen. Privécommunicatie, zonder controle of inmenging van buitenaf, hoort de standaard te zijn. Eventuele inbreuken moeten expliciet en transparant zijn.
- We hebben een gepaste regie over onze data en over ons profiel — We hebben de regie over onze data en over hoe die gebruikt mag worden. We kunnen anoniem kennis vergaren en delen, en kunnen onze eigen digitale identiteit vormgeven.
- We zijn baas over onze eigen apparaten — We moeten onze apparaten kunnen vertrouwen. Dat betekent dat ze niets doen wat we niet willen en niets doen zonder dat we het door kunnen hebben.

By: Hans de Zwart

It is always a challenge to ensure that Bits of Freedom changes as rapidly as its techno-political surroundings. The objective of Bits of Freedom, however, remains unchanged: we defend and promote digital civil rights with a particular focus on freedom of communication and privacy. In doing so, we divide our work into the following themes:

- Our private communication remains private — if we want to communicate online with each other in private, this should be possible without too much effort. Private communication, without control or external interference, should be the norm. Any infringements must be explicit and transparent.
- We have appropriate control of our data and our profile — we have control over our data and how this may be used. We can gather and share knowledge anonymously and can shape our own digital identity.
- We govern our own devices — we need to be able to trust our devices. This means that they do not do anything we don't want them to do and do nothing that we are not aware of.

- Er is een internet commons met toegang voor iedereen — Het internet is als ‘commons’ van iedereen en van iedereen in gelijke mate. Het is een publieke ruimte waar vrije expressie en kennis delen mogelijk moet zijn. Het recht op toegang kan niet zomaar worden afgepakt.

In 2017 gaan we door op de ingeslagen weg, met een aantal wijzigingen in focus:

- We willen heel expliciet op zoek gaan naar een breder publiek. Naast de ‘professionals’ en de betrokken cirkel van mensen die we op dit moment bedienen met ons blog, willen we proberen om de potentieel geïnteresseerde beter aan te spreken. Onze website en nieuwsbrieven zijn daar belangrijke middelen voor. Deze worden allebei compleet vernieuwd in 2017, inclusief een nieuwe huisstijl.
- We gaan vaker én scherper campagne voeren. In 2017 nemen we een campaigner aan die rondom onze dossiers campagne voert, de vertaling maakt van onze beleidsdoelstellingen naar een activerende boodschap en die ervoor zorgt dat we slimme donateurscampagnes draaien om zo onze financiële doelstellingen te halen.
- We willen naast juridisch en technisch onderzoek ook journalistiek onderzoek gaan doen. Daarbij is de manier waarop bijvoorbeeld de Noorse consumentenbond dit heeft gedaan of Radar dat doet

- There is an internet commons with access for everybody — As a commons, the internet belongs to everyone in equal measure. It is a public space where free expression and sharing knowledge must be possible. The right to access may not simply be taken away.

In 2017, we will continue on the same path, with a number of changes in focus:

- We want to explicitly go in search of a broader audience. Besides the professionals and the involved circle of people we currently serve with our blog, we want to try and appeal more to those who are potentially interested. Our website and newsletters are important resources to achieve this objective. Both will be renewed in 2017, including a completely revamped house style.
- Our campaigning will be more frequent and more focused. In 2017, we will take on a campaigner who will campaign around our cases, translate our policy objectives into an activating message and who will make sure that we run smart donor campaigns in order to attain our financial targets.
- We want to do journalistic research in addition to legal and technical research. The model to be used will be based on the Norwegian Consumer Federation method or Radar (a Dutch TV show): research that affects the average internet user, which generates media attention and which we can use to influence policies.

het model: onderzoek dat de gemiddelde internetter raakt, waarmee media-aandacht gegenereerd wordt en waarmee we beleid kunnen beïnvloeden.

- Naast lobbyen, campagne voeren en het doen van onderzoek voegen we een nieuw middel toe aan onze gereedschapskist: we gaan rechtszaken voeren. Er wordt steeds vaker beleid gemaakt dat niet strookt met mensenrechten, er komt financiële steun vrij voor 'strategic litigation' en er worden zaken gewonnen (in Nederland en in Europa): de tijd is dus rijp. Voor ons is het belangrijk dat we met zo min mogelijk risico procederen en dat de zaken die we gaan doen rechtstreeks bijdragen aan onze doelstellingen (en dus daadwerkelijk strategisch zijn).
- Het experiment met Bits of Groningen smaakt naar meer. De komende periode willen we vrijwilligers zelfstandig en op een structurele manier lokaal activiteiten laten organiseren.
- We hebben de ambitie om onze internationale rol te versterken. Dat betekent dat we op een aantal Europese dossiers (zoals versleuteling, ePrivacy of auteursrechten) het voortouw nemen en de andere EDRI-leden coördineren, we expliciet investeren in het versterken van het Europese netwerk en we de toegankelijkheid van ons werk vergroten voor een Engelstalig publiek. Dit is bijvoorbeeld ons eerste jaarverslag dat ook integraal in het Engels beschikbaar is.

- Besides lobbying, campaigning and carrying out research, we are adding something new to our toolkit: we are going to conduct lawsuits. Increasingly more policies are being made that do not comply with human rights, there is financial support for 'strategic litigation' and cases are being won (in the Netherlands and in Europe). In other words: the time is ripe. For us, it is important that we proceed with as little risk as possible and that the cases we take on contribute directly to our objectives (and thus are absolutely strategic).
- The Bits of Groningen experiment has given us a taste for more. In the coming period, we want to structurally allow volunteers to organise local activities.
- We have the ambition to strengthen our international role. This means that we will take the lead on a number of European files (such as encryption, e-privacy or copyright) and coordinate the other EDRI members, that we will explicitly invest in the strengthening of the European network and increase the accessibility of our work for an English-speaking audience. This is, for example, our first annual report that is also completely available in English.

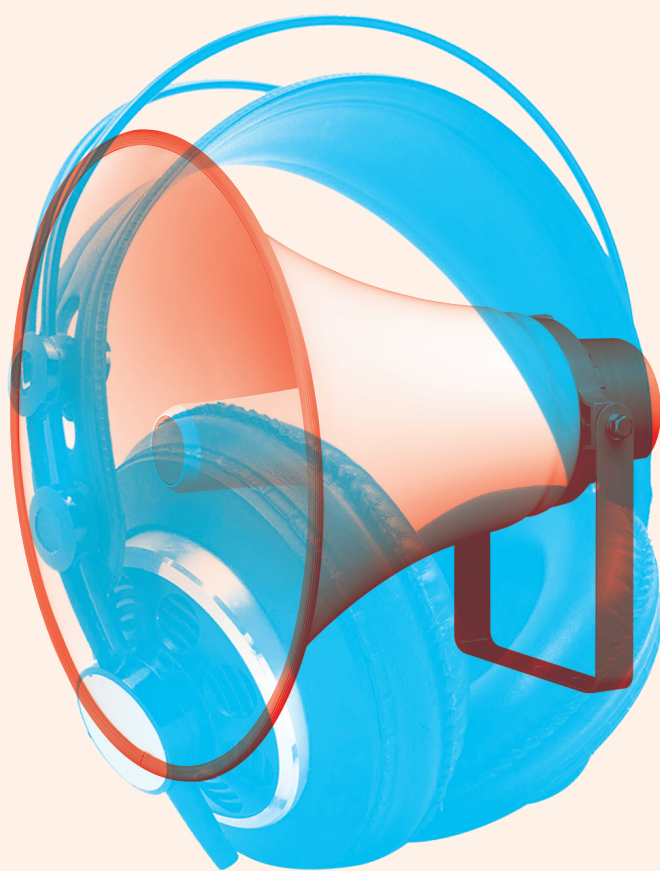

- Qua financiën gaan we een aantal uitdagende jaren tegemoet. Het ziet er naar uit dat het aandeel van de steun vanuit fondsen af zal nemen (ze vinden ons volwassen genoeg om op eigen benen te staan). Om de huidige personele bezetting te behouden zullen we een trendbreuk in de groei van het aantal individuele donateurs moeten forceren. Door de komende jaren 750 nieuwe vaste donateurs per jaar te werven willen we van €209K (32% van onze inkomsten) in 2017, groeien naar €425K (62%) in 2021. Daarvoor gaan we het werven van donateurs structureel verankeren in alle activiteiten van Bits of Freedom.

Voor het team en voor mij zijn er dus ook in 2017 ruim voldoende ambities om ons met volle kracht in te zetten voor jouw internetvrijheid.

- In terms of finances, we are facing a number of challenging years. It looks as if the share of support from funds will decrease (they think we're big enough to stand on our own two feet). To maintain the current level of staff we are going to have to force a change in the growth-trend of individual donors. By recruiting 750 new, permanent donors per year in the coming years, we want to grow from €209,000 (32% of our income) in 2017, to €425,000 (62%) in 2021. To do this, we will make the recruitment of donors a structural component of all Bits of Freedom activities.

And so, for both myself and the team, there are more than enough ambitions for us to work on at full force, for your internet freedom.

OVER 2016 TE PUNTEN IN HIGHLIGHTS

ENCRYPTION

Onze overheid moet de ontwikkeling, de beschikbaarheid en de toepassing van versleuteling stimuleren. In het afgelopen jaar hebben we ervoor gezorgd dat Nederland op het gebied van versleuteling voorop loopt.

Our government must stimulate the development, availability and use of encryption. In the past year, we have ensured that the Netherlands is a front runner in the area of encryption.

MASS SURVEILLANCE

We maakten inzichtelijk dat de voorgestelde sleepnetwet onze vrijheid op het spel zet en prikten het verhullende taalgebruik rondom het wetsvoorstel vakkundig door.

We made it clear that the proposed dragnet act puts our freedom in jeopardy and we expertly cracked open the masking language used in the draft legislation.

FREEDOM OF COMMUNICATION

We zetten in op een goede basis voor scherpe handhaving van netneutraliteit én we hebben een internetfilter gesloopt. Op naar het volgende filter.

We work towards a strong basis for focused enforcement of net neutrality and we have demolished one internet filter. On to the next one.

HACKING PROPOSAL

De Tweede Kamer behandelde het hackvoorstel. Onze kritiek werd gehoord, zowel in het parlement als in de media. Dat heeft de wet helaas nog niet kunnen stoppen.

The government handled the hacking proposal. Our criticism was heard, both in parliament and in the media. Unfortunately, despite our best efforts, we were not able to prevent the law from going into effect

BIG DATA

We hielpen het kabinet haar standpunt te bepalen over het gebruik van big data in het veiligheidsdomein en we organiseerden samen met Paradiso een uitverkocht Google examen.

We helped the cabinet to determine its standpoint regarding the use of big data in the safety domain and together with Paradiso, we organised a sold-out Google exam.

BIG BROTHER AWARDS

Met de Big Brother Awards hebben we het privacydebat in de spotlight gezet, en laten zien dat we nooit moeten stoppen met discussiëren over een onderwerp dat elke Nederlander raakt.

With the Big Brother Awards we have put the privacy debate in the spotlight, and demonstrate that we must never stop discussing a subject that affects every individual in the Netherlands

INSERT USER

We maakten een podcast voor en met de startupcommunity in Nederland en startten een gesprek over hoe ze met data omgaan en over hun rol in het privacydebat.

We created a podcast for and with the start-up community in the Netherlands and initiated a discussion about how they deal with data and about their role in the debate about privacy.

REJO ZENGER

VERSLEUTELING: NEBEN NEAHLERLANDS VATROF THE FOREFRONT

Door: Rejo Zenger

Voor mij is versleuteling niet meer dan één van de middelen om vrijheid te bereiken. Maar ik realiseer me ook dat versleuteling tot de verbeelding spreekt en media er daarom makkelijk over schrijven. En politici en beleidsmakers er misschien nog makkelijker op schieten. Dat er ooit eens eerder een *Crypto War* was en dat verhalen vaak gaan over een kat- en muisspel tussen geheime diensten maakt de aantrekkelijkheid compleet.

In de ogen van Bits of Freedom moet onze overheid de ontwikkeling, de beschikbaarheid en de toepassing van versleuteling stimuleren. Versleuteling is essentieel voor onze economie, voor de overheid zelf en, *last but definitely not least*, voor onze vrijheid. En aangezien je versleuteling niet 'een beetje' kunt verzwakken moet die keuze voor versleuteling onvoorwaardelijk zijn. Dat is de boodschap die Bits of Freedom al jaren heel consequent aan het kabinet meegeeft.

Een gevoel van blijdschap overviel me dan ook aan het begin van het afgelopen jaar: het kabinet achtte "een wettelijke verplichting tot het verzwakken van versleuteling" onwenselijk. Dat is een opvallend standpunt, zeker gegeven de voortdurende roep van opsporingsdiensten en politici in binnen- en buitenland om wél achterdeurtjes in te bouwen. Het kabinet bracht

By: Rejo Zenger

For me, encryption is no more than just one of the many resources to achieve freedom. But I also realise that encryption appeals to the imagination, making it easy for the media to write about. And for politicians and policy makers to take a shot at. That there has already been a *Crypto War* and that stories are often about cat and mouse games between secret services make the appeal complete.

Bits of Freedom believes that our government must stimulate the development, the availability and the actual use of encryption. Encryption is essential for our economy, for the government itself and last but definitely not least, for our freedom. And considering you can't weaken encryption 'a little', the choice for encryption must be unconditional. This is the message that Bits of Freedom has been giving to the cabinet consistently for years.

And so, a sense of joy overcame me at the start of last year: the cabinet deemed 'a legal obligation to weaken encryption' undesirable. This is a notable standpoint, particularly given the constant cry by investigative services and politicians both at home and abroad to incorporate loopholes. Whilst the cabinet brought me joy, it definitely wasn't euphoria: 'don't weaken' is not the same thing as 'stimulating' and the cabinet explicitly emphasises that this is only its current standpoint.

weliswaar blijdschap, maar zeker geen euforie: “niet verzwakken” is wel wat anders dan “stimuleren” en het kabinet benadrukte expliciet dat dit slechts voor nu haar standpunt is.

En juist omdat die druk uit andere landen zo groot is, kan ik niet anders dan in mijn nopjes zijn met de standvastigheid van Nederland. Waar politici in andere landen keer op keer pleiten voor nieuwe wetgeving die achterdeurtjes kunnen verplichten, blijft Nederland consequent haar standpunt uit te dragen. Eén van die plekken waar in internationaal verband over versleuteling wordt gesproken is het overleg van vertegenwoordigers van de regeringen van alle Europese lidstaten: de Raad van de Europese Unie. Ook daar herhaalde Nederland haar beleid.

In samenwerking met mijn collega's van Access Now heb ik het standpunt van de meeste lidstaten in kaart gebracht. Dat is belangrijk voor ons, omdat we op die manier weten hoe we onze campagne moeten inrichten. Ik vind het belangrijk om die landen die er op de juiste manier in staan te kunnen complimenteren, terwijl we collega's in andere landen juist kunnen helpen met het kantelen van het debat. De inventarisatie levert ons ook veel aandacht op voor alles rond de beveiliging van onze infrastructuur. Die aandacht benut ik elke keer weer om de mantra te herhalen: het verzwakken van versleuteling maakt iedereen onveiliger, daarom is sterke versleuteling essentieel en moet dat maximaal gestimuleerd worden.

Since the pressure from other countries is so immense, I can't be anything but delighted with the resolve of the Netherlands. Where politicians in other countries pledge time after time for new legislation that can impose the requirement for loopholes, the Netherlands remains consistent in expressing its position. One of the places where encryption is discussed in an international context is the meeting of representatives of the governments of all European member states: The Council of the European Union. There too, the Netherlands repeated its policy.

In collaboration with my colleagues at Access Now, I have identified the position of most member states. This is important for us, as this will inform us how to set up our campaigns. I think it is important to be able to praise those countries that are on the right path, while we can help colleagues in other countries tip the debate. The inventory also got us lots of attention for everything concerning the security of our infrastructure. Time and again, I use this attention to repeat the mantra: the weakening of encryption makes everyone less safe, which is why strong encryption is essential and must be stimulated to the max.

In my mind, it is important that we don't only rely on our governments to do the right thing, but that as individual users we also possess the resources to protect our own communication. One way to do this is the use of tools that support 'end-to-end encryption': a message that I send to you is encrypted on my telephone and can only be encrypted and read on your telephone.

In mijn ogen is het belangrijk dat we niet enkel op onze overheid vertrouwen om het goede te doen, maar dat je als individuele gebruiker ook over de middelen beschikt om je eigen communicatie te beschermen. Eén manier om dat te doen is het gebruik van tools die “end-to-end-versleuteling” ondersteunen: een bericht dat ik aan jou stuur is op mijn telefoon versleuteld en kan enkel en alleen ontsleutelt en gelezen worden op jouw telefoon. Wat ik heel vet vond in de afgelopen periode is de keuze van Open Whisper Systems, het bedrijf achter de chat-app Signal, om haar protocol toe te passen in de apps van concurrenten, zoals WhatsApp. Dat is een andere insteek dan veel makers van chat-apps hebben, die willen immers alleen maar zelf groter en beter worden. Diezelfde frisheid is er trouwens ook bij Let’s Encrypt, het project om elke website achter een versleutelde https-verbinding te krijgen.

What I really liked recently is the choice of Open Whisper Systems, the company behind the chat app Signal, to apply its protocol to the apps of competitors, such as WhatsApp. This is a different approach to many chat app makers who, after all is said and done, only want to get bigger and better themselves. The same freshness is also true of Let’s Encrypt, the project to get each website behind an encrypted https connection.

DAVID KORTEWEG

MASS SURVEILLANCE: HET SLINGNET OF DRAGNET WAAROM IT IS

Door: David Korteweg

Ook dit jaar hebben we fel gestreden tegen de invoering van een sleepnet voor de geheime diensten. Nadat we vorig jaar tijdens de internetconsultatie evenals vele andere organisaties, bedrijven en burgers felle kritiek hadden geleverd op het voorstel voor een nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv), kwam het kabinet dit najaar met een aangepast voorstel. Het nieuwe voorstel is op enkele onderdelen verbeterd, maar helaas heeft het kabinet zich vrijwel niets aangetrokken van de breed gedragen kritiek. De geheime diensten kunnen volgens het voorstel nog steeds de communicatie van burgers massaal onderscheppen en analyseren via de 'onderzoeksopdrachtgerichte interceptie', oftewel de 'OOG-interceptie', zoals het sleepnet door het kabinet zelf wordt genoemd. Dit soort verhuullend taalgebruik is typerend voor de wijze waarop het kabinet probeert dit wetsvoorstel nog voor de verkiezingen in 2017 door de Tweede Kamer te drukken.

We hebben daarom extra hard gewerkt om inzichtelijk te maken waarom het nieuwe voorstel, en in het bijzonder het sleepnet, onze vrije samenleving op het spel zet. Zo hebben we ervoor gezorgd dat het frame van het kabinet, die is gaan spreken over 'onderzoeksopdrachtgerichte interceptie' in plaats van ongerichte interceptie, is doorgeprikt. Niet voor niets noemde de vicevoorzitter van de Autoriteit Persoonsgegevens tijdens een

By: David Korteweg

This year, we also fought fiercely against the introduction of a dragnet for the secret services. After we delivered strong criticism of the proposal for a new Intelligence and Security Services Act (Wiv) last year during the internet consultation, as did many other organisations, companies and citizens, the Cabinet came up with a modified proposal this autumn. Some parts of the new proposal have been improved, but unfortunately the government has virtually ignored the widely supported criticism. According to the proposal, the secret services are still able to intercept and analyse the communications of citizens en masse via the 'investigation focused interception' as the dragnet is called by the cabinet itself. This kind of use of masking language is typical of the way in which the cabinet tried to push the bill through parliament before the 2017 general elections.

This is why we have worked extra hard on making it clear why the new proposal, and in particular the dragnet, is putting our free society on the line. Thus, we have ensured that the outline of the cabinet, which has started talking of 'investigation-focused interception' instead of bulk interception, has been pierced. It's no coincidence that the vice-chairperson of the Personal Data Authority, during a hearing about the Wiv in parliament, called 'investigation-focused interception' the euphemism of the year. The terms 'dragnet' and 'dragnet power', introduced

hoorzitting over de Wiv in de Tweede Kamer de onderzoeksopdrachtgerichte interceptie het eufemisme van het jaar. De door ons geïntroduceerde term 'sleepnet' en 'sleepnetbevoegdheid' is door een breed publiek, politici en de media veelvuldig overgenomen. Bovendien werd in de uitgevoerde Privacy Impact Assessment van het wetsvoorstel bevestigd dat de sleepnetmetafoor een accurate aanduiding is van de voorgestelde interceptiebevoegdheid.

Op basis van gelekte documenten aan de NOS legden we in een zeer goed gelezen blogpost uit op welke vier manieren je als onschuldige burger in het sleepnet terecht kan komen. Tijdens de Godwin-lezing die we jaarlijks samen met De Correspondent en Artis op Bevrijdingsdag organiseren, hield hoogleraar Herman van Gunsteren een vurig pleidooi tegen de tendens om in de strijd tegen terrorisme niet meer naar concrete personen te kijken, maar mensen preventief als risicoburgers te profileren, die door de eigen overheid worden lastiggevallen, geobserveerd en gewantrouwd. In zijn lezing legde hij overtuigend uit waarom er met de vele preventieve maatregelen om burgers te profileren —straks mede mogelijk gemaakt met het sleepnet— veel vrijheid verloren gaat terwijl terrorisme niet voorkomen wordt.

Nadat het wetsvoorstel naar de Tweede Kamer werd gezonden hebben we met een brede groep ngo's opgetrokken in onze oppositie tegen het wetsvoorstel.

by us, have been widely taken up by the general public, politicians and the media. In addition, the draft Privacy Impact Assessment of the Bill confirmed that the dragnet metaphor is an accurate indication of the proposed interception capability.

Based on documents leaked to the public broadcasting network NOS, we explained in a tremendously well-read blog post the four ways in which you, as an innocent citizen, can land in the dragnet. During the Godwin lecture that we organise annually with De Correspondent and Artis on Liberation Day, Professor Herman van Gunsteren fiercely pleaded against the tendency, in the fight against terrorism, to preventively profile people as risk citizens who are victimised, observed and accused by the government, instead of looking at concrete individuals. In his lecture, he explained convincingly why the many preventative measures to profile citizens —enabled partly in the future by the dragnet— mean that much freedom is lost while terrorism will not be prevented.

After the draft legislation was submitted to parliament, we joined forces with a broad group of NGOs in our opposition to the proposal. Together with Amnesty International, Free Press Unlimited, PAX and Internet Society Nederland we wrote an opinion piece in the Trouw newspaper, in which we identified what the dragnet and the exchange of data with foreign secret services can actually mean to citizens, journalists and activists.

Zo schreven we samen met Amnesty International, Free Press Unlimited, PAX en Internet Society Nederland een opiniestuk in Trouw waarin we in beeld brachten wat het sleepnet en de uitwisseling van gegevens met buitenlandse geheime diensten concreet kan betekenen voor burgers, journalisten en activisten. Daarnaast hebben we met Free Press Unlimited en Internet Society Nederland een online campagnesite opgezet (geensleep.net) met uitleg over het wetsvoorstel in begrijpelijke taal en de mogelijkheid om de betrokken Kamerleden direct per email of Twitter te benaderen. Inmiddels is de teller van het aantal verzonden Tweets en mails de 7.500 ruimschoots gepasseerd.

Ondanks een politiek klimaat waarin privacy regelmatig wordt neergezet als tegenpool van veiligheid, ben ik er trots op dat we als organisatie in samenwerking met onze achterban, vrijwilligers en andere ngo's afgelopen jaar een krachtig weerwoord hebben gegeven en dat we door het kabinet en de betrokken ministeries als belangrijke speler worden gezien in het publieke debat rondom de Wiv. Nu komt het erop aan of de Wiv en het sleepnet er zullen komen en zal ik samen met het team alles op alles blijven zetten om massasurveillance door de Nederlandse geheime diensten te voorkomen.

We also set up an online campaign website (geensleep.net) with Free Press Unlimited and Internet Society Nederland, including an explanation of the draft legislation in comprehensible language and the possibility to approach the cabinet members involved directly per email or Twitter. The current number of tweets and mails sent is well beyond 7,500.

Despite a political climate in which privacy is regularly portrayed as the antithesis to security, I am proud that we as an organisation, working in collaboration with our supporters, volunteers and other NGOs, have been able to provide a powerful response in the last year and that we are seen as a significant player in the public debate surrounding the Wiv by the cabinet and ministries involved. It now comes down to whether the Wiv and the dragnet will be accepted. The team and I, however, will continue to do everything possible to prevent mass surveillance by the Dutch secret services.

PRIV MAC TERIU VES

FREEDOM OF EVRIJHEID: COMMUNICATION IN, NET NEUTRALITY, FILTERS NO INTERNET FILTERS

Door: Rejo Zenger

Op conferenties wordt ik er nog altijd af en toe op aangesproken: Nederland dat in 2012 als eerste land in Europa het gouden principe van netneutraliteit in de wet had vastgelegd. Het is het principe dat jij zelf mag bepalen wat je op internet doet. Dat je provider soortgelijk verkeer altijd gelijk moet behandelen. Dat een half internet geen internet is. Het is één van de uitgangspunten die innovatie stimuleert en internet zo snel heeft laten groeien als is gebeurd. En gelukkig is dat recht nu niet alleen nog voorbehouden aan ons eigen kikkerlandje, maar geldt het voor heel Europa.

In 2016 ging netneutraliteit vooral over de implementatie van die Europese regels die vlak daarvoor waren aangenomen. Dat gaat voor een deel om gortdroge formele materie, zoals het aanwijzen van de toezichthouder in Nederland. Een heel stuk spannender waren de consultatie en publicatie van de richtlijnen van het samenwerkingsverband van Europese toezichthouders: hoe leggen zij de regels uit. Dat is immers bepalend voor de handhaving en daarmee van de effectiviteit van de nieuwe regels. Maar wat ik misschien wel het vetste vond: de Nederlandse regering maakte van de ruimte in de Europese regels gebruik door duidelijk te maken dat in haar lezing prijsdiscriminatie niet mag. Dat verdient kudo's.

By: Rejo Zenger

I'm still occasionally being approached at conferences about the fact that the Netherlands was the first country in Europe to lay down the golden principle of net neutrality in its laws, in 2012. The principle that you can decide freely what to do online. That your provider must always treat similar kinds of traffic equally. That half an internet is no internet at all. It is one of the principles that stimulates innovation and has allowed internet to grow as quickly as it has. And luckily, that right is not only now preserved for our own small, waterlogged country, but is true of the whole of Europe.

In 2016, net neutrality was primarily about the implementation of the European rules that had been adopted shortly before. This is in-part relating to dry, formal matters, such as the designation of the regulator in the Netherlands. Considerably more exciting were the consultations and publication of the guidelines of the consortium of European regulators: how they explain the rules. This is after all decisive for the enforcement and the effectiveness of the new rules. But what I possibly found the coolest of all: the Dutch government used the space in the European rules to make clear that in its interpretation, price discrimination is not allowed. This deserves kudos.

Het goede resultaat heeft wel de nodige inspanning gekost. We hebben, samen met onze Europese collega's, campagne gevoerd om dat samenwerkingsverband van toezichthouders te overtuigen van een uitleg van de Europese regels waarbij jouw rechten centraal staan. De vier belangrijkste *loopholes* werden daarmee zo goed als gedicht. En goed voor ons: we konden rekenen op het puike werk van onze Europese collega's. Zelf hadden we minder tijd, omdat onze eigen regering ons met tal van bonte voorstellen die ook inbreuk maken op jouw vrijheid op internet.

Er lag bijvoorbeeld al een tijd een wetsvoorstel dat online gokken moet gaan reguleren op de plank. Daarin werd ook een internetfilter geïntroduceerd. Vlak voor de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer kwamen we in actie. Samen met andere organisaties, zoals het bedrijf dat de registratie van domeinnamen in Nederland regelt, hebben we de leden van de Tweede Kamer weten te overtuigen dat een internetfilter écht een heel slecht idee is. Het feit dat zo'n internetfilter providers dwingt internetverkeer te manipuleren en blokkeren maakt dat het filter het vertrouwen in onze digitale infrastructuur ondermijnt. Oh, en los van het feit dat het ook nog eens het illegale aanbod alleen verstoort in plaats van offline haalt én zo'n filter ook gemakkelijk voor allerlei anderen doeleinden gebruikt kan worden. Ik was niet verbaasd dat organisaties die opkomen voor auteursrechthebbenden voorstander van een filter tegen illegaal gokken waren.

This good result has not been without great effort. We have, along with our European colleagues, campaigned to convince the consortium of an explanation of the European rules in which your rights are met and respected overall. This closed the four most important loopholes. And a very welcome piece of good fortune: we could count on the superb work of our European colleagues. We had less time to put in the same amount of work, because our own government was keeping us busy with an array of proposals that will also violate your freedom on the internet.

A proposal to regulate online gambling, for example, had been lying on the shelf for a while. This included the introduction of an internet filter. Just before the bill was due to be handled in parliament, we came into action. Together with other organisations, such as the company that organises the registration of domain names in the Netherlands, we were able to convince members of the government that an internet filter is a really bad idea. The fact that an internet filter forces providers to manipulate and block internet traffic, causes the filter to undermine confidence in our digital infrastructure. And that's not to mention the fact that it only hides any illegal offerings, instead of taking them offline and that such a filter can also easily be used for all kinds of other purposes. I wasn't surprised that organisations that represent copyright owners were supporters of a filter against illegal gambling.

Dat ik hiermee 2016 met een goed gevoel kan achterlaten neemt niet weg dat er genoeg te doen is in het komende jaar. De Europese Commissie lanceerde aan het einde van het jaar haar voorstel voor de herziening van de regels rondom het auteursrecht. En dat stemt niet vrolijk. Voor veel van de negatieve aspecten is al behoorlijk aandacht, maar één specifiek artikel is onterecht meer dan onderbelicht. Dat artikel dwingt providers en platformen tot het opzetten van een filter waarmee de uploads van gebruikers worden gemonitord en geblokkeerd – op basis van wat rechthebbenden zeggen wat acceptabel is en wat niet. Het artikel wil bovendien de beperking van aansprakelijkheid van de platformen en providers inperken, terwijl die beperking ontzettend belangrijk is voor jouw vrijheid van meningsuiting. Zonder die beperking zullen platformen en providers uiterst terughoudend zijn in wat zij accepteren dat jij online zet.

The fact that I can look back on 2016 with a positive feeling doesn't mean that there's not plenty to do in the coming year. At the end of the year, the European Commission launched its proposal for the revision of copyright rules. Which is not something to be pleased about. There has already been lots of attention for the negative aspects, but one specific article has unjustifiably been underexposed. This article forces providers and platforms into setting up a filter that monitors and blocks user uploads – based on what authorities say is acceptable or not. The article also wants to restrict the limitation of liability of platforms and providers, while this limitation is extremely important for your freedom of expression. Without this limitation, platforms and providers will be extremely cautious about what they accept of what you put online.

TON SIEDSMA

HACKING PROPOSAL: INSUFFICIENT POLITICAL OPPOSITION

Door/By: Ton Siedsma

Dit jaar stond voor mij voor een groot deel in het teken van het hackvoorstel. De behandeling van dit voorstel, waarmee de politie de bevoegdheid zou krijgen om computers (en andere apparaten) te hacken en gegevens over te nemen of te verwijderen, te doorzoeken of het activeren van gps, camera en microfoon, vond dit jaar plaats.

Dat was hoog tijd. Sinds toenmalig minister van Veiligheid en Justitie Ivo Opstelten in 2012 het plan aankondigde dat de politie computers zou mogen gaan hacken, is Bits of Freedom volop met dit onderwerp bezig geweest. Dus toen eind december 2015 het wetsvoorstel eindelijk naar de Tweede Kamer werd gestuurd, waren we er klaar voor.

De behandeling door de Kamerleden was gehaast. Er was een korte periode van vier weken waarin Kamerleden hun vragen konden opstellen en insturen naar de minister en er werd een hoorzitting georganiseerd. We leverden input voor die vragen en waren bij de hoorzitting aanwezig. Onze mening: dit voorstel is te ruim, te vaag en maakt de burger niet veiliger. De Kamerleden stelden veel kritische vragen en eind februari was het Ministerie van Veiligheid en Justitie weer aan zet. Tijd voor ons om voor te bereiden op het verdere debat.

For me, a significant part of this year revolved around the hacking proposal. The handling of this proposal, with which the police would gain the authority to hack computers (and other devices) and to retrieve or remove information, to activate or search GPS, camera and microphones, took place this year.

It was high time. Since the then Minister of Security and Justice, Ivo Opstelten announced in 2012 that the police should hack computers, Bits of Freedom has been working hard to tackle this issue. So when the draft legislation was finally sent to parliament at the end of December 2015, we were ready.

The handling by MPs was hurried. There was a short period of four weeks within which MPs could draft and submit their questions to the minister and a hearing was organised. We supplied input for the questions and were present at the hearing. Our opinion: this proposal is too broad, too vague and does not make the citizen any safer. MPs asked a lot of critical questions and at the end of February it was back to the Ministry of Security. Time for us to prepare for the further debate.

Het Ministerie van Veiligheid en Justitie nam echter de tijd: pas na acht maanden, op acht november kwamen de antwoorden van de minister. Daarbij werd de wet iets aangepast: er kwam wat meer toezicht op de inzet van de bevoegdheid. De reactie van de minister wierp meer vragen op dan er werden beantwoord en was op bepaalde punten zelfs tegenstrijdig met de oorspronkelijke toelichting bij de wet. Maar het CDA, de PvdA en de VVD wisten genoeg en het debat voor de wet werd ingepland.

Onze campagne liep intussen door. Bijna 6.000 keer hebben mensen via onze site hun zorgen over het wetsvoorstel laten blijken. We waren erg blij met zoveel steun! Verschillende politieke partijen, zoals de PvdA, D66, GroenLinks en de SP dienden in totaal 16 amendementen in die onze punten adresseerden. Dat is heel veel, zeker als je bedenkt dat die amendementen vrijwel allemaal betrekking hadden op slechts één bevoegdheid.

Het debat in de Kamer vond plaats op 13 december. Positief was dat het debat voornamelijk ging over de onderwerpen die wij geïdentificeerd hebben, zoals: het gebruik maken van (onbekende) kwetsbaarheden, het begrip geautomatiseerd werk en het toezicht op de uitvoering van de hackbevoegdheid. Ook de media had ons frame over het risico's van achterdeuren en de behoefte aan andere beperkingen aan de wet overgenomen. De oppositie was fel en scherp – waarbij de 75 minuten durende voordracht van Kees Verhoeven van D66 en de felheid van de PVV extra opvielen.

Various amendments were made to the law: there was more supervision over the implementation of the power. The response from the minister raised more questions than were answered and on certain points it was even in contradiction with the original explanatory notes. But the CDA, the PvdA and the VVD knew enough and the debate for the legislation was scheduled.

Meanwhile, our campaign continued. People had expressed their concerns about the draft legislation via our site nearly 6,000 times. We were over the moon with their support! Various political parties, such as the PvdA, D66, GroenLinks and the SP submitted a total of sixteen amendments that addressed our criticisms. A lot, certainly considering that all of these amendments were focused on only one aspect of the bill.

The debate in parliament took place on 13 December. Positively, the debate was mostly about the topics that we had problematised, such as: making use of (unknown) vulnerabilities, the concept of automated work and the supervision of implementing the hack powers. The media also accepted our frame on the risks of backdoors and the need for other restrictions to the law. The opposition was fierce and focused – with the 75-minute-long speech by Kees Verhoeven of the D66 and the ferocity of the PVV being particularly noteworthy.

We hebben in die periode een campagne voorbereid –dankzij de onschatbare hulp van vrijwilligers– waarmee Kamerleden benaderd konden worden, op stophethackvoorstel.nl. We maakten daarvoor onder meer een animatie, teksten en een contactmodule.

Ook dachten we na over hoe de wet verbeterd zou kunnen worden. Het was politiek gezien helaas duidelijk dat er een meerderheid was voor het voorstel. Op zulke momenten kun je twee dingen doen: weigeren mee te denken, of juist kijken waar nog verbeteringen aan te brengen zijn. We vinden dat de Nederlandse burger niet veiliger wordt als de Nederlandse politie op zoek gaat naar onbekende kwetsbaarheden en die vervolgens gebruikt zonder dat te melden aan de makers van de software waar die kwetsbaarheden inzitten. De Nederlandse overheid zal immers niet de enige zijn die gebruik maakt van die kwetsbaarheden – ook criminelen kunnen die kwetsbaarheden gebruiken. Het gebruik van die kwetsbaarheden moest er dus uit.

Maar we vonden ook dat de wet op andere punten verbeterd moest worden. We keken daarbij onder meer naar het begrip geautomatiseerd werk en het toezicht op de uitvoering van de bevoegdheid en wanneer de bevoegdheid zou mogen worden ingezet.

De Tweede Kamer kreeg intussen nog meer haast: meerdere keren werd –vooral door het CDA en de VVD– aangedrongen op een snelle behandeling van het wetsvoorstel.

In that period we prepared a campaign – thanks to the invaluable help of volunteers – to facilitate approaching MPs, on stophethackvoorstel.nl. This included an animation, texts and a contact module.

We have also been discussing ideas on how the law could be improved. Politically, it was unfortunately apparent that a majority supported the proposal. At such moments, you can do one of two things: refuse to join the talks, or actually help to see where improvements can still be made. We strongly believe the Dutch citizen will not be safer if the Dutch police actively go in search of unknown vulnerabilities and end up using them without reporting back to the makers of the software containing those vulnerabilities. The Dutch government will also not be the only people to make use of these vulnerabilities – criminals can also make use of them. Which is why this use of vulnerabilities had to be taken out.

But we also thought that the law needed to be improved in other areas. Among other things, we looked at the concept of automated work and supervision of the implementation of the power and when the power could be applied.

Meanwhile, parliament appeared to be in a hurry: on several occasions, particularly the CDA and the VVD urged swift handling of the bill. The Ministry of Security and Justice however took its time: only after eight months, on the 8th of November, did the minister provide a response.

Wat tegenviel was de houding van de VVD en het CDA. Zij weigerden echt in debat te gaan op de wezenlijke punten en ontweken waar mogelijk kritiek. PvdA-woordvoerder Recourt zat in een lastig parket. Hij zag aan de ene kant wel de problemen van de wet, maar vond de wet aan de andere kant ook noodzakelijk. Staatssecretaris Dijkhoff kwam hem iets tegemoet door aan te geven dat die onbekende kwetsbaarheden weliswaar wel gevonden, maar niet commercieel ingekocht mogen worden. Dat loste voor Recourt het probleem niet op, omdat onbekende kwetsbaarheden ook in bijvoorbeeld aangekochte malware kunnen zitten.

De week tussen het debat en de stemming hebben we nog geprobeerd om steun voor de juiste amendementen te vinden. Dat bleek bij de stemming ijdele hoop. Alle belangrijke amendementen werden afgewezen. De enige beperking werd aangebracht door een amendement van de PvdA en de VVD, waarmee onbekende kwetsbaarheden na gebruik wel zo snel mogelijk gemeld moeten worden.

Dinsdag 20 december was dus een treurige dag: de wet kwam er doorheen. Natuurlijk, de wet is op zoveel gebieden beter dan de conceptversie uit 2013. De houding van de partijen die tegen hebben gestemd is prijzenswaardig en laat zien dat privacy en de veiligheid van onze IT-infrastructuur ook in het parlement belangrijk gevonden wordt. Die zegeningen tellen we. Maar het blijft zuur dat de meerderheid van de Tweede Kamer de problemen wel ziet, maar er uiteindelijk

Disappointing was the position of the VVD and the CDA. They refused to enter into debate about the essential issues and sidestepped, where possible, any criticism. PvdA spokesperson Recourt was in a difficult position. On the one hand, he recognised the problems of the legislation, but likewise deemed the legislation to be necessary. Secretary of State Dijkhoff accommodated him a little by indicating that although the unknown vulnerabilities could be found and identified, they could not be made available for commercial purchase. This, however, didn't solve the problem for Recourt, because unknown vulnerabilities can also be present in, for example, purchased malware.

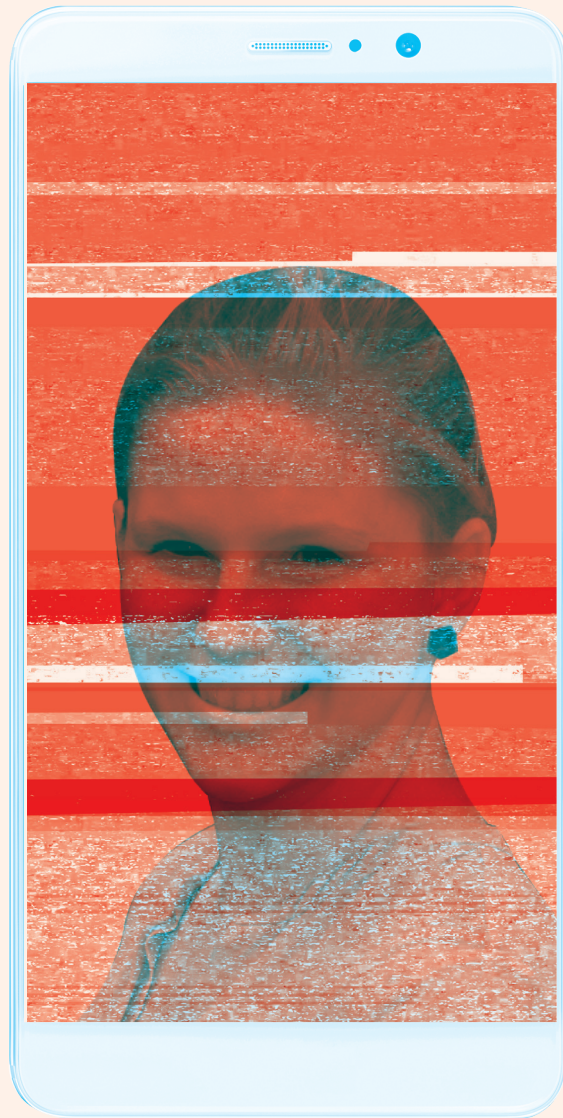
In the week between the debate and the vote we continued to try and win support for the appropriate amendments. Effort, that at the vote, proved to have been in vain. All the important amendments were dismissed. The only restriction made was by an amendment of the PvdA and the VVD, whereby unknown vulnerabilities would have to be reported as soon as possible after use.

And so, Tuesday 20th December was a gloomy day: the legislation was passed. Of course in many areas, the law is much improved on the concept version of 2013. The stance of the opposing parties is commendable and shows that privacy and security of our IT infrastructure is also important in parliament. Something we are grateful for. But it remains a bitter pill to swallow that the majority of parliament see the problems, but ultimately (probably out of political opportunity), still took the decision not to solve them.

(waarschijnlijk uit politieke opportuniteit) toch voor heeft gekozen om ze niet op te lossen. Dat is zonde en levert een wet op waarin veel vragen en onduidelijkheden in het voorstel onbeantwoord en onopgehelderd blijven. Een wet dus die gewoon niet goed genoeg is.

This is a shame and produces a law in which many questions and ambiguities in the proposal remain unanswered and unexplained. Leaving a law that is simply not good enough.

DAPHNE VAN DER KROFT

BIG DATA INSIGHT INTO THE RISKS

Door: Daphne van der Kroft

Een paar jaar geleden werd data nog vaak het nieuwe goud genoemd. Tegenwoordig noemen we data echter steeds vaker de nieuwe olie. Dat past beter, want naast het feit dat slim gebruik maken van data leidt tot allerlei innovaties zitten er ook negatieve kanten aan het inzetten van data om de maatschappij te besturen. Worden onze rechten wel voldoende beschermd als we op basis van onze digitale profielen volledig geautomatiseerd in hokjes worden gestopt?

We willen met Bits of Freedom structureel nadenken over deze problemen en de bijbehorende oplossingen. Daarom organiseerden we in maart 2016 samen met onze Poolse evenknie Panoptikon een tweedaagse bijeenkomst over de *'quantified society'*. Met 24 internationale experts brachten we het huidige landschap rondom dit onderwerp in kaart en diepten we thema's zoals discriminatie door algoritmes of de manier waarop verantwoordelijkheid voor algoritmes zou moeten worden vormgegeven verder uit. Cathy O'Neil gaf tijdens een bijeenkomst een korte cursus *data science*. Later in het jaar kwam haar bestseller *Weapons of Math Destruction* uit. Een aanrader omdat O'Neil daarin glashelder uitlegt op welke manieren de inzet van algoritmes als 'wapens' tot slachtoffers leidt.

By: Daphne van der Kroft

A few years ago, data was frequently referred to as 'the new gold'. Nowadays, it's increasingly dubbed 'the new oil'. A better fit, because besides the fact that making smart use of data leads to all kinds of innovations, there are also negative aspects to implementing data to steer society. Are our rights sufficiently protected if, based on our digital profile, we are automatically pigeon-holed?

At Bits of Freedom, we want to structurally think about these problems and the accompanying solutions. This is why, in March 2016, we organised a two-day meeting about *'quantified society'*, in collaboration with our Polish counterpart Panoptikon. Together with 24 experts, we identified the current landscape surrounding this topic and explored themes such as discrimination through algorithms, or the way in which responsibility for algorithms should be further developed. During one session, Cathy O'Neil gave a short course about *data science*. Later in the year, her bestseller *Weapons of Math Destruction* was released. Highly recommended, as O'Neil explains clearly the ways in which the use of algorithms as 'weapons' leads to victims.

De Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (WRR) schreef halverwege het jaar een belangrijk rapport: *Big data in een vrije en veilige samenleving*. De WRR stelt daarin de vraag hoe big data voor een effectiever veiligheidsbeleid gebruikt kan worden en tegelijk daarbij fundamentele rechten gewaarborgd kunnen blijven. Naar aanleiding van het rapport (en onze eerdere oproep op een visie op privacy van de regering) werden we door de ministers van Veiligheid en Justitie én van Binnenlandse Zaken uitgenodigd om een groep privacybewuste experts samen te brengen en met die groep ons perspectief te komen geven.

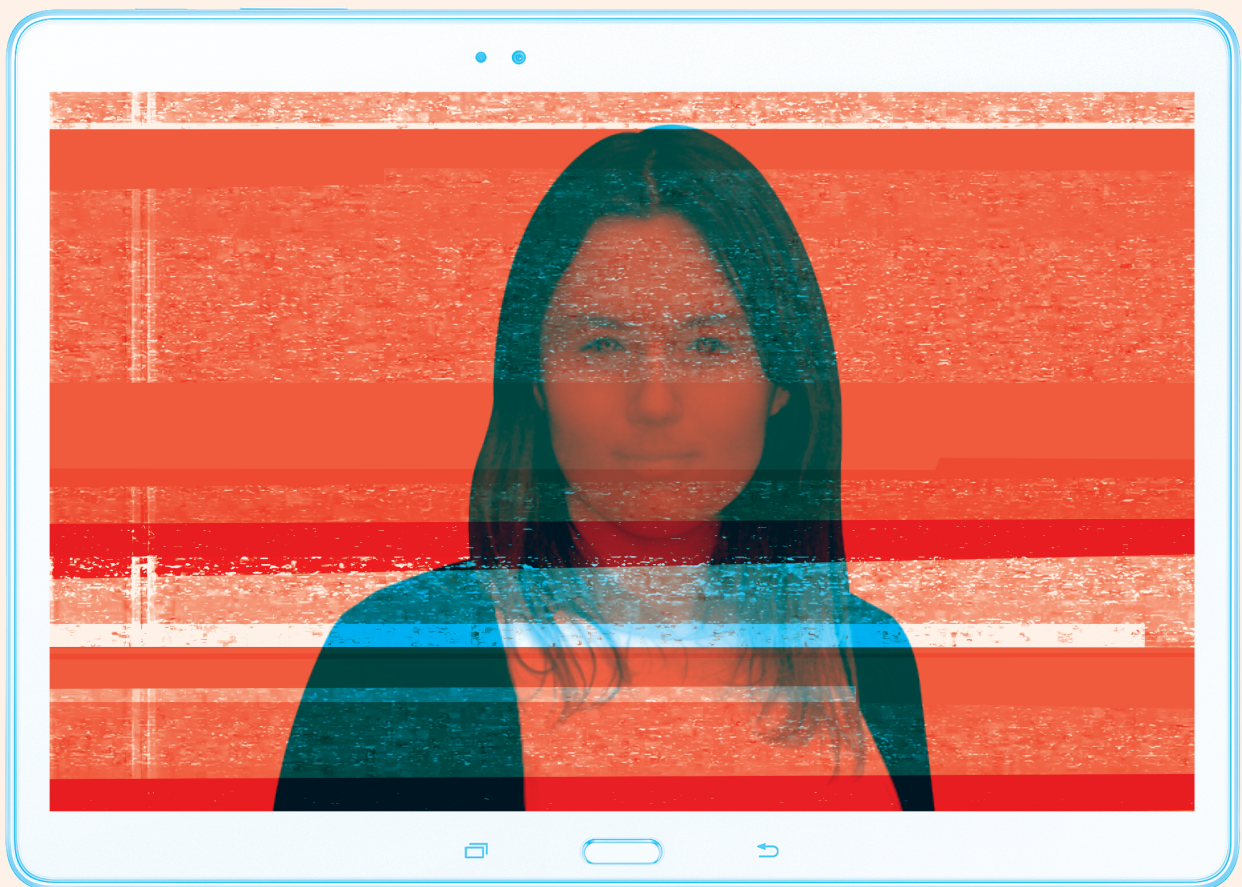
Samen met vertegenwoordigers van de Nederlandse Vereniging voor Journalisten, het Public Interest Litigation Project, Internet Society Nederland, de Nederlandse Vereniging voor Strafrechtadvocaten, Privacy First en het Privacy & Identity Lab stelde ik een brief op met onze belangrijkste punten. We maakten duidelijk dat met ongerichte surveillance en een gebrek aan doelbinding belangrijke principes van de rechtsstaat worden losgelaten, dat de ontwikkeling van nieuwe technische mogelijkheden de overheid niet ontslaat van de plicht om de noodzaak van alle inbreuken op privacy aan te tonen en we stipten een aantal van de schadelijke effecten binnen een democratische rechtsstaat aan. Het gesprek en de brief hebben geleid tot een genuanceerde en kritische kabinetsreactie op het WRR rapport en inmiddels worden we ook binnen andere big data-trajecten van de overheid al vroeg betrokken om als experts advies te geven. Een resultaat waar we trots op zijn.

Halfway through the year, the Scientific Council for Government Policy (WRR) wrote a significant report: *Big data in a free and safe society*. In this report, the WRR poses the question of how big data can be used for a more effective security policy whilst at the same time safeguarding fundamental rights. Following the report, (and our earlier call for a vision on privacy from the government), we were invited by the ministers of Security and Justice and Home Affairs to bring together a group of privacy-conscious experts to come and share our perspective on these matters.

Together with representatives of the Dutch Society for Journalists, the Public Interest Litigation Project, Internet Society Nederland, the Dutch Society for Criminal Lawyers, Privacy First and the Privacy & Identity Lab, I drafted a letter outlining our most important issues. We made it clear that untargeted surveillance and lack of purpose limitations means that important principles of the rule of law are being neglected, that the development of new technological possibilities does not relieve the government of its obligation to demonstrate the necessity of all violations of privacy and we pointed out some of the harmful effects this security policy could have within a democratic constitutional state. This discussion and our letter resulted in a nuanced and critical cabinet response to the WRR report and we are now being involved in the early stages of other big data trajectories as experts in an advisory role. A result that we are proud of.

Het afgelopen jaar hebben we ook nog op een heel andere manier aandacht besteed aan de centrale rol die (big) data speelt in ons leven. Samen met Paradiso organiseerden we een Google-examen. Aan een volle zaal stelde Joris Luyendijk de vraag: Google weet veel over jou, maar wat weet jij eigenlijk over Google? Het publiek zat met een stemkastje op schoot en kon vragen beantwoorden over de geschiedenis van Google, fascinerende Google-projecten zoals de robot Pepper of de gezondheidspil van Calico, en over de politieke rol van Google. De vragen werden geïllustreerd met video's en toegelicht door experts zoals ex-Gogler Barbara Davis en Next Web CEO Boris Veldhuijzen van Zanten. Zelfs wij hadden niet alle vragen goed!

Over the past year, we have also focused in a completely different way on the key role that (big) data plays in our lives. Together with the Paradiso, we organised a Google exam. Joris Luyendijk, to a packed audience, posed the question: Google knows a lot about you, but what do you actually know about Google? The audience, using a voting box, were able to answer questions about the history of Google, about fascinating Google projects such as the robot Pepper or Calico's health pill, and about Google's political role. The questions were illustrated with videos and explained by experts such as ex-Gogler Barbara Davis and Next Web CEO Boris Veldhuijzen van Zanten. And no, even we didn't get all the questions right!

EVELYN AUSTIN

BIG BROTHER AWARDS: STORIES ABOUT PRIVACY, FRONTSTAGE

Door/By: Evelyn Austin

Elk jaar probeert Bits of Freedom met de Big Brother Awards het debat rondom privacy beetje bij beetje open te breken. 2016 was wat dat betreft een vreemd jaar. Aan de ene kant leek de aandacht voor privacy groter dan ooit. Aan de andere kant werden wetsvoorstellen met een razend tempo voorbereid voor stemming. Wat dit laatste betreft is een uitspraak van Rob Bertholee, hoofd van de AIVD, misschien wel het meest illustratief. Bertholee, zo kwamen we achter, begint de privacydiscussie namelijk behoorlijk beu te raken. “Zouden mensen die privacy als hoogste doel hebben dat net zo enthousiast nastreven als zij slachtoffers zijn van een aanslag? Als zij weten dat zij hebben toegestaan dat zoiets gebeurt?” zei hij op 17 september 2016 tegen de Volkskrant. Niet alleen diskwalificeert Bertholee zichzelf door een valse tegenstelling tussen privacy en veiligheid op te werpen, hij zet iedereen die zich zorgen maakt om onze privacy – en dat is een groeiende groep mensen – meteen ook weg als mensen die terreur goedkeuren. Absurd, want daarmee maakt hij elke vorm van een beargumenteerd debat onmogelijk.

Met de Big Brother Awards 2016 wilden we laten zien dat de discussie juist bij dit complexe onderwerp zo belangrijk is. We nodigden theatermakers Oscar Kocken en Daan Windhorst daarom uit om het privacydebat zelf in de spotlights te zetten. Door middel van sketches en

Every year, Bits of Freedom tries to sustain and further stimulate the debate surrounding privacy with the Big Brother Awards. In this respect, 2016 was a strange year. On the one hand, the focus on privacy seemed greater than ever. Yet draft legislation was being prepared for submission at a phenomenal rate. In terms of the latter, a statement by Rob Bertholee, head of the AIVD, is perhaps the most telling. Bertholee, we discovered, is beginning to get pretty weary of the privacy discussion. “Would those people with privacy as their topmost objective be as enthusiastic about their goals if they had been victims of a terror attack? If they knew that they had allowed something like this to happen?” he asked reporters of the Volkskrant on 17th September 2016. Not only does Bertholee disqualify himself by creating a false contradiction between privacy and security, he also categorises everyone who has concerns about our privacy – which is a growing group of people – as people who condone terror. Absurd, in as much as by doing this, he makes any reasoned debate impossible.

We wanted to use the Big Brother Awards 2016 to demonstrate how important the discussions surrounding this complex topic actually are. And so, we invited theatre makers Oscar Kocken and Daan Windhorst to put the privacy debate into the spotlight. Using sketches and songs, from a range of perspectives, they highlighted

liedjes belichtten zij de staat van privacy in Nederland, en de vele argumenten die het afgelopen jaar ter gehore zijn gebracht, vanuit alle mogelijke perspectieven. Het leverde een pluriforme, fijngevoelige en uiteindelijk positief-gestemde avond op.

Mijn persoonlijke hoogtepunt kwam na de bekendmaking dat Minister Schippers van Volksgezondheid de Publieksprijs kreeg voor haar wetsvoorstel voor een uitbreiding van de mogelijkheid voor zorgverzekeraars om inzage te krijgen in het medisch dossier van patiënten om fraude aan te pakken. Voor het publiek dat de minister nomineerde is dit het zoveelste voorbeeld van het afkalvende medisch beroepsgeheim, dit keer ook nog eens om een heel mager resultaat te bereiken. Dat de schriftelijke reactie van Minister Schippers in bijzonder slechte aarde viel werd duidelijk toen er vanaf het balkon een arts opstond die geëmotioneerd de prijs in ontvangst nam. Zij vertelde dat artsen al jaren tegen deze minister strijden en sprak haar hoop uit dat het wetsvoorstel in de Eerste Kamer wordt afgeschoten.

Er werden nog twee andere prijzen uitgereikt. De expertprijs ging dit jaar naar Gemeente Rotterdam vanwege haar initiatief om het voor gemeentes wettelijk mogelijk te maken om “werkloze nieuwkomers” in bepaalde buurten te weigeren. De positieve privacyprijs, de Felipe Rodriguez Award, ging naar Open Whisper Systems: de makers van de chat-app Signal en het gelijknamige protocol voor end-to-end versleuteling. Niet alleen helpt Signal haar eigen gebruikers veilig

the privacy situation in the Netherlands and the many arguments that have been brought to the hearing in the past year. It produced a diverse, tender and ultimately positive evening.

My personal highlight came after the announcement that minister Schippers from Public Health was to receive the Public Prize for her draft legislation for a broadening of the ability for health insurers to gain access to patient medical records, in order to address fraud. This nomination, for the public, represents yet another example of the crumbling state of medical confidentiality, and this time with only poor results as an outcome. It became clear that the written response from Minister Schippers was particularly unwelcome when, from her seat in the gallery, a doctor took to her feet and emotionally accepted the prize. She told the audience how doctors had been fighting against this minister for years and expressed her hope that the draft legislation would be shot down in the Dutch Senate.

Two other prizes were also awarded that evening. The expert prize went this year to Rotterdam City Council, for its initiative to make it lawful for city councils to refuse “unemployed newcomers” in certain neighbourhoods. The positive privacy prize, the Felipe Rodriguez Award, went to Open Whisper Systems: the makers of the chat app Signal and the protocol of the same name for end-to-end encryption. Not only does Signal help its users to app securely, but it has also helped competing apps such as WhatsApp, Facebook and Google’s Allo

appen, Signal hielp afgelopen jaar ook concurrerende apps als WhatsApp, Facebook en Google's Allo de berichten van hun gebruikers te versleutelen. Tijdens de prachtige speech van ontwikkelaar Lilia Kai, drukte ze de aanwezigen op het hart optimistisch te blijven: "We can't win a war against surveillance if we're losing a battle against ourselves."

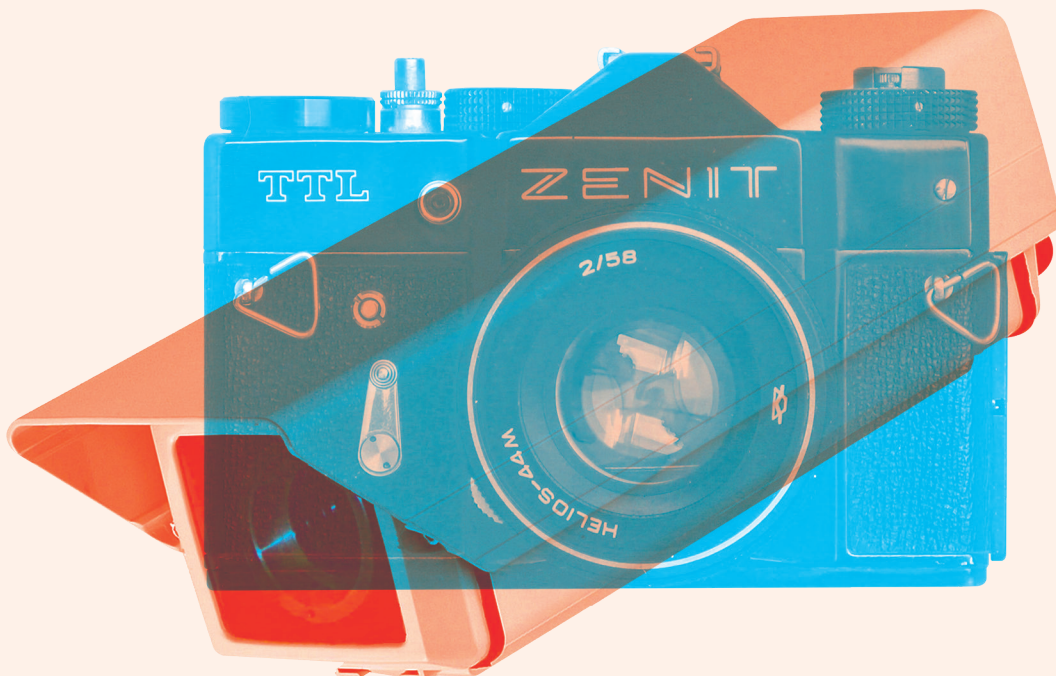
Margarita Osipian stelde voor ons de tentoonstelling 'Rendering Realities' samen, te zien rondom de Awards. Ze ging op zoek naar de menselijke maat en een emotionele taal om te praten over privacy. Volgens Margarita is het steeds vaker juist de weigering of ontwijking van surveillance waardoor mensen zich verdacht maken. Dagelijks worden we in deze staat van zichtbaarheid, van permanente observatie getrokken. In de tentoonstelling onderzocht Margarita hoe het systeem van massasurveillance en constante verdenking de manier waarop we ons gedragen, en kunnen gedragen, beïnvloedt.

We waren dit jaar voor de derde keer te gast bij de Stadsschouwburg Amsterdam. Dit theater in het centrum van de stad stelt ons voor de uitdaging om ook het programma elk jaar meer open en divers te maken: privacy heeft meer verhalen en meer gezichten nodig. We kijken er naar uit deze opdracht komend jaar weer te vervullen.

to encrypt the messages of its users in the past year. Developer Lilia Kai's wonderful speech encouraged those present to remain optimistic: "We can't win a war against surveillance if we're losing a battle against ourselves."

Margarita Osipian curated the 'Rendering Realities' exhibition for us, which could be viewed at the awards. She sought out the human dimension and emotional language to talk about privacy. According to Margarita it is the refusal, or avoidance of surveillance that increasingly puts people under suspicion. We are drawn into this state of visibility on a daily basis, thanks to permanent observation. In the exhibition, Margarita explored how mass surveillance and constant suspicion influence the way in which we behave and can behave.

This year, for the third time, we were once again guest at the Stadsschouwburg Amsterdam. This city-centre theatre has also challenged us to make their programme more open and more diverse each year: privacy needs more stories and more faces. We are looking forward to fulfilling this assignment in the coming year.

INSERT USER: PODCAST OVER DATA IN STARTUPS

Door: Evelyn Austin

In 2015 vroegen we Studio Spomenik onderzoek te doen naar de Nederlandse startupscene en de volgende vragen te beantwoorden: welke rol spelen privacy en databescherming in de Nederlandse startupscene en wat kunnen we doen om een gesprek op gang te brengen met deze doelgroep?

We troffen een scene aan waarbij privacy niet op de agenda stond en vrij eendimensionaal wordt beleefd. Waar, na doorvragen, privacy wordt gezien als een probleem van de gebruiker, niet van de startup. Maar we troffen ook een scene aan die graag uitgedaagd wil worden, energiek is en impact wil maken. Een scene vol mensen flexibel genoeg om, mits er een goede reden is, het roer binnen hun startup radicaal om te gooien. We stelden onszelf de uitdaging ze die reden te geven en besloten een zesdelige podcastserie te maken. Voor het opbouwen van een conversatie is dit medium super geschikt en het past vanwege het snelle en nieuwe karakter goed bij de startupscene. In de serie hebben we geprobeerd met behulp van founders, ontwikkelaars en vormgevers, filosofen, hoogleraren en gebruikers, antwoord te krijgen op de vraag: Wie draagt er zorg voor een toekomst waarin onze privacy, en daarmee menselijke waarden als solidariteit, autonomie en waardigheid, is gewaarborgd?

By: Evelyn Austin

In 2015 we asked Studio Spomenik to carry out research into the Dutch start-up scene and to answer the following question: what role does privacy and data protection play in the Dutch start-up scene and what can we do to initiate a discussion with this target group?

We encountered a scene where privacy was not on the agenda and perceived as pretty one-dimensional. Where, after digging deeper, privacy was seen as a problem for the user, not for the start-up. But we also encountered a scene that wanted to be challenged, was energetic and wanted to have impact. A scene full of people flexible enough - as long as there was good reason - to radically change direction within their start-up. We challenged ourselves to provide them with this reason and so decided to make a six-part podcast. Podcasts are a really suitable medium for building a conversation and thanks to their fast and contemporary character, are a good fit with the start-up scene. During the series, with the help of founders, developers and designers, philosophers, professors and users, we tried to get answers to the question: Who is responsible for a future in which our privacy, and thus human values such as solidarity, autonomy and dignity, are safeguarded?

Insert User is vormgegeven op basis van een 'publiek by design' benadering. In deze benadering ligt de overtuiging besloten dat als je praktijken en gedragsnormen in het publieke oog brengt, je een *incentive* creëert voor de mensen die verantwoordelijk zijn voor die praktijken om kritisch te reflecteren op hun gedrag en/of hun gedrag aan te passen. We maakten zes afleveringen van een half uur en spraken met ruim 25 mensen uit het veld over technologie en de toekomst, de rol van startups en bij wie de verantwoordelijkheid voor privacy ligt. We hebben goede, kritische reacties en input gekregen uit de scene en kijken er naar uit het gesprek in 2017 te vervolgen. Webbureau Festina heeft een fantastische website en custom player gemaakt die bij elke aflevering dynamische voetnoten laat zien. Zo blijft de website ook nu de serie is afgelopen een prachtige bron van informatie en startpunt voor een gesprek.

Dus waar zijn we achter gekomen? We startten de serie in aflevering 1 met een aantal toonaangevende Nederlandse founders en de vraag wat een startup is en waar het naar streeft. Om startup- en technocultuur nog beter te begrijpen hebben we het in aflevering 2 gehad over de *Californian Ideology*. In aflevering 3 praatten we over wat er moet veranderen om een inclusieve toekomst te waarborgen en werd de vraag opgeworpen: moet de gebruiker het misschien zelf doen? In aflevering 4 onderzochten we in hoeverre dit mogelijk is. We kwamen tot de conclusie dat het handelingsperspectief van de gebruiker ontoereikend is. Waar de oplossing dan ligt? Onze voorlopige conclusie is dat de enige manier om

Insert User is designed based on a 'public by design' approach. An approach embodying the conviction that if you bring practices and behaviour to the public eye, you create an incentive for the people responsible for those practices to critically reflect on their behaviour and/or adjust their behaviour. We made six, half-hour long episodes and spoke to over 25 people from the field about technology and the future, the role of start-ups and who is responsible for privacy. We have received useful, critical reactions and input from the scene and look forward to continuing the conversation in 2017. Web agency Festina has created a fantastic website and custom player that displays dynamic footnotes to accompany every episode. Meaning that the website, even now that the series has concluded, remains a wonderful source of information and a starting-point for conversation.

So what did we discover? We started the series in episode 1 with a number of prominent Dutch founders and the question of what a start-up is and what its objectives are. To better understand start-up and technology culture, we talked in episode 2 about the *Californian Ideology*. In episode 3 we discussed what needed to be changed to safeguard an inclusive future and raised the question: does the user maybe have to do it himself? In episode 4 we investigated to what extent this is possible. We concluded that the user's perspective to take action is inadequate. So what then is the solution? For now, our conclusion is that the only way to safeguard our right to privacy, is by incorporating it within technology. With this, we returned in episodes 5 and 6 to the start-up.

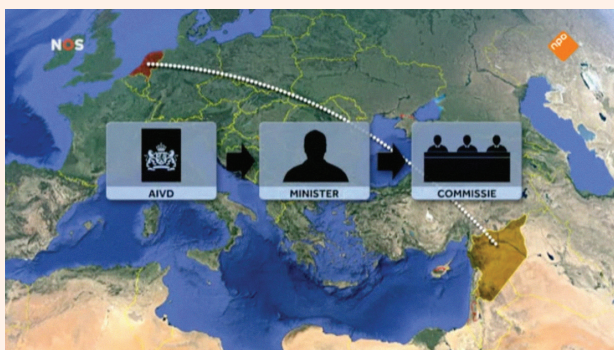

ons recht op privacy veilig te stellen is door het in de techniek te regelen. Daarmee kwamen we in aflevering 5 en 6 terug bij de startup. Ontzettend veel good practices en manieren om privacy 'te doen' passeerden de revue, maar wat misschien nog wel de meeste aansluiting vond waren de privacy by design principes van Jaap Henk Hoepman, concrete vertalingen van de GDPR die in 2018 van kracht wordt.

Op deze manier aan dit onderwerp werken leidt tot een heel genuanceerd —en ook heel complex— beeld van de werkelijkheid. Zonder schroom kan ik je vertellen dat een aantal van mijn vooroordelen keihard onderuit gebonjourd zijn, en een aantal dingen die ik vanzelfsprekend vond dat niet langer zijn. En de vraag waar ik, waar wij mee achterblijven... We zijn zo dichtbij, we hebben principes, we hebben voorbeelden van hoe het ook kan, we hebben startups die *willing* zijn: laten we die allerlaatste stap zetten!

Lots of good practices and ways of 'doing' privacy were discussed, but most picked up, were perhaps the privacy by design principles of Jaap Henk Hoepman, concrete translations of the GDPR that will take effect in 2018.

Working in this manner on this topic leads to a very nuanced – and very complex – vision of reality. I'm not ashamed to tell you that some of my preconceptions have been rudely pulled out from beneath me, and a number of things that I used to think were obvious are no longer so. And the question that I, that we are left with... We are so close, we have the principles, we have examples of how it is possible, we have start-ups that are willing: let's take that final step!

In het NOS journaal over de sleepnetwet

In the NOS nightly news about the dragnet

Bij De Wereld Draait Door over de Big Brother Awards

On De Wereld Draait Door about the Big Brother Awards

WE DREW ATTENTION IN THE PRESS

Via de media wisten we onze doelgroep te bereiken. Hier een aantal voorbeelden met een uitzonderlijk groot bereik, veel impact of een aparte insteek.

We were able to reach our target group via the media. Here are a number of examples with an exceptionally large reach, lots of impact or a unique angle.

In het NOS journaal over de sleepnetwet

Naar aanleiding van het wetsvoorstel voor de Wet op de inlichtingen en veiligheidsdiensten, werd Daphne geïnterviewd voor het NOS Journaal.

In the NOS nightly news about the dragnet

In response to the draft legislation for the Intelligence and Security Services Act, Daphne was interviewed for the NOS television news.

Bij De Wereld Draait Door over de Big Brother Awards

Onder het stuk over de Big Brother Awards is er al over geschreven, maar ook in dit rijtje mag het niet ontbreken: het item van De Wereld Draait Door over de Big Brother Awards. Volkskrant-journalist Huib Modderkolk gaf uitleg bij de achtergrond van alle drie de genomineerden voor de Publieksprijs.

On De Wereld Draait Door about the Big Brother Awards

It's already been referenced in the piece about the Big Brother Awards, but it's also worth a mention here too: the item on De Wereld Draait Door television programme about the Big Brother Awards. Volkskrant journalist Huib Modderkolk talked about the backgrounds of the three nominees for the Public Prize.

Bij RTL Nieuws over Facebook en de filterbubbel

Na de verkiezing van Donald Trump als president van de Verenigde Staten laaide het debat over filterbubbels en nepnieuws op. Bij RTL Nieuws gaf Hans in de dagen daarna uitleg over de filterbubbel.

On RTL News about Facebook and the filter bubble

After the election of Donald Trump as president of the United States, the debate about filter bubbles and fake news flared up. On RTL News, in the days following the election, Hans explained the filter bubble.

Uitleg bij Radar over Tinder
Explanation on Radar about Tinder

Over rare vriendschapsuggesties door Facebook bij Kassa
About strange friendship suggestions by Facebook on Kassa

Voor een jongere doelgroep bij Motherboard over online privacy en soa-informatie
For a younger target group at Motherboard, about online privacy and STD-information

In RTL Boulevard over wat Google uit Gmail kan halen voor advertenties

Na aanleiding van een interview met Daphne over wat Google allemaal weet uit Gmail, ontstond in de studio een levendig gesprek over online privacy.

On RTL Boulevard about what Google can retrieve from Gmail for advertising

Following an interview with Daphne about all that Google can learn from Gmail, a lively conversation ensued in the studio about online privacy.

Uitleg bij Radar over Tinder

De populaire dating-app Tinder gaat over de privacyschreef. Hans geeft live in de studio bij Radar uitleg over mogelijkheden voor gebruikers.

Explanation on Radar about Tinder

The popular dating app Tinder crosses the privacy line. Live in the Radar studio, Hans explains the possibilities for users.

Over rare vriendschapsuggesties door Facebook bij Kassa

Hoe komen die rare vriendschapsuggesties tot stand bij Facebook? Daarover maakte het consumentenprogramma Kassa een item met Daphne.

About strange friendship suggestions by Facebook on Kassa

How do strange friendship suggestions on Facebook come about? The consumer programme Kassa ran an item addressing this, with Daphne.

Voor een jongere doelgroep bij Motherboard over online privacy en soa-informatie

“Het is bijna onmogelijk om soa-informatie te vinden zonder getrackt te worden”. Motherboard legt aan de hand van een aansprekend voorbeeld uit hoever online tracking gaat. David geeft context.

For a younger target group at Motherboard, about online privacy and STD-information

“It’s practically impossible to find STD information without being tracked”. With the help of an engaging example, Motherboard explains how far online tracking goes. David provides context.

Vrije meningsuiting op Facebook was onderwerp bij Nieuwsuur

De impact van Facebook op de vrije meningsuiting was het onderwerp van een item met Rejo bij Nieuwsuur.

Freedom of speech on Facebook was a topic on Nieuwsuur

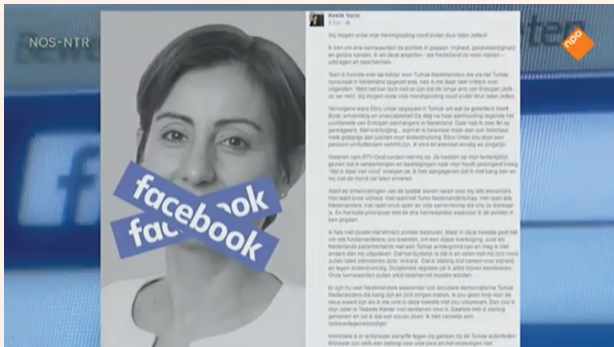
The impact of Facebook on the freedom of speech was the subject of an item with Rejo on Nieuwsuur.

Een eigen opiniestuk in de Volkskrant over profileren door Facebook

Er was in 2016 veel aandacht voor etnisch profileren, maar weinig aandacht voor de businessmodellen van diensten uit Silicon Valley die grotendeels zijn gebaseerd op profilering, en dat etnisch profileren daarbij als innovatief marketinginstrument wordt aangeprezen. Daarover schreef Hans een opiniestuk in de Volkskrant.

Opinion piece in the Volkskrant newspaper about profiling by Facebook

In 2016 there was much attention for ethnic profiling, but little attention for the business models of Silicon Valley services, the majority of which are based on profiling, and where ethnic profiling is being promoted as an innovative marketing instrument. Hans wrote an opinion piece about this in the Volkskrant.

Vrije meningsuiting op Facebook was onderwerp bij Nieuwsuur

Freedom of speech on Facebook was a topic on Nieuwsuur

Een eigen opiniestuk in de Volkskrant over profileren door Facebook

Opinion piece in the Volkskrant newspaper about profiling by Facebook

VERANDERINGEN IN DE ORGANISATIE

Qua personeel waren er niet veel wijzigingen in 2016. Floris Kreiken vertrok, hij heeft zijn proefschrift afgeemaakt en werkt inmiddels bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken. We hadden daarom plek voor een nieuwe jurist en zijn heel blij met de komst van David Korteweg. David was eerder vijf jaar lang advocaat bij Kennedy Van der Laan op het gebied van IT-recht, privacy en telecommunicatierecht.

Er waren ook een aantal wijzigingen in het bestuur. Lonneke van der Velden nam de voorzittersrol van Joris van Hoboken over. Joris heeft vanuit het bestuur een belangrijke bijdrage geleverd aan de nieuwe start van Bits of Freedom in 2009. Na een rol als secretaris en penningmeester, was Joris vanaf begin 2011 voorzitter van het bestuur. Hij blijft nog wel algemeen bestuurslid. Remmelt Vetkamp was penningmeester sinds 2010 en heeft in de zomer van 2016 afscheid genomen. De nieuwe penningmeester is Clemens la Lau, accountant bij een accountantskantoor en controller van de startup Blendle. Manon Oostveen is onze nieuwe secretaris. Zij doet onderzoek aan het Instituut voor Informatierecht naar privacy en gegevensbescherming in de context van big data.

In terms of staff, there were not many changes in 2016. Floris Kreiken departed. He has finished his doctoral thesis and now works at the Ministry of Internal Affairs. This created the space for a new lawyer and we are pleased with the arrival of David Korteweg. David was previously a lawyer at Kennedy Van der Laan for five years, in the area of IT law, privacy and telecommunication law.

There were a number of changes on the board. Lonneke van der Velden took over the role of chairperson from Joris van Hoboken. Joris, in his position on the board, made an important contribution to Bits of Freedom's new start in 2009. After the role as secretary and treasurer, Joris became chair of the board at the start of 2011. He will remain a general member of the board. Since 2010, Remmelt Vetkamp has been treasurer, stepping down in the summer of 2016. The new treasurer is Clemens la Lau, accountant at an accountant's firm and controller of the start-up Blendle. Manon Oostveen is our new secretary. She carries out research at the Institute for Information Law into privacy and data protection in the context of big data.

De Raad van Advies werd in september uitgebreid met twee nieuwe leden. Maxim Februari (schrijver, NRC columnist en rechtsfilosoof) en Lineke Sneller (hoogleraar Interne beheersing aan de Nyenrode Business Universiteit) namen plaats in de raad.

Veel van wat wij doen is afhankelijk van vrijwilligers. Ook dit jaar is er weer een grote groep mensen die hun tijd hebben geïnvesteerd in de strijd voor internetvrijheid. Je vindt de namen van deze vrijwilligers elders in dit jaarverslag. We zijn ze zeer dankbaar voor alle hulp!

De eigenaar van ons kantoor op de Bickersgracht wilde het pand graag verkopen en vroeg ons daarom om te vertrekken. Na een hectische zoektocht in de tweede helft van het jaar vonden we een betaalbaar en passend kantoor op het Prinseneiland. Na een kleine verbouwing zullen we vanaf begin 2017 gevestigd zijn op Prinseneiland 97hs, 1013 LN in Amsterdam.

The Advisory Board grew in September with the arrival of two new members. Maxim Februari (author, NRC columnist and law philosopher) and Lineke Sneller (professor of Internal Control at the Nyenrode Business University) have taken their place on the board.

Much of what we do is dependent on volunteers. As in other years, there has also been a large group of people this year who have invested their time in the fight for internet freedom. You will find the names of these volunteers elsewhere in this annual report. We are incredibly grateful for all the support!

The owner of our office on the Bickersgracht wanted to sell the building and therefore asked us to leave. After a hectic search in the second half of the year, we found an affordable and suitable office on the Prinseneiland. After minor renovations, we will be located at Prinseneiland 97hs, 1013 LN in Amsterdam from the start of 2017.

OUR FINANCES

Onze inkomsten in 2016

De inkomsten van Bits of Freedom in 2016 bedroegen €703.377. Die inkomsten kwamen voor 46% van grote fondsen, individuele donateurs droegen 28% bij en 6% kwam van bedrijfssupporters. De laatste 20% kwam binnen via projectgelden.

In 2016 werden we gesteund door de Adessium Foundation, Internet4all, SIDN, NLnet en de Open Society Foundations (OSF). De bijdrage van alle vijf deze fondsen was gericht op het financieren van de kernkosten van Bits of Freedom. Van het Stimuleringsfonds kregen we steun voor het organiseren van de elfde editie van de Big Brother Awards, en het Amsterdams 4 en 5 mei comité gaf een bijdrage aan het organiseren van de Mobiele Wasstraat en de Godwin-lezing op Bevrijdingsdag. Het SIDN fonds honoreerde onze projectaanvraag voor het maken van een podcast: Insert User. Tot slot kregen we projectgeld van OSF om een internationale bijeenkomst te organiseren over de '*quantified society*'.

We hebben van individuele donateurs ruim 9% meer steun ontvangen dan in 2015. Hoewel de groei iets gestegen is ten opzichte van vorig jaar hebben we onze begrote doelstellingen helaas net niet gehaald. Dit betekent dat we in 2017 extra tijd zullen moeten investeren in het vinden van vaste donateurs. We gaan 2017 in met 2.447 donateurs die per persoon gemiddeld ongeveer €61 per jaar aan ons doneren.

Our income in 2016

In 2016, Bits of Freedom's income was €703,377. 46% of this income came from major funds, individual donors accounted for 28% and 6% came from corporate supporters. The last 20% came in via project funding.

In 2016, we were supported by the Adessium Foundation, Internet4all, SIDN, NLnet and the Open Society Foundations (OSF). The contributions of all five of these funds were focused on financing the core costs of Bits of Freedom. From the Stimuleringsfonds, we received support for organising the eleventh edition of the Big Brother Awards, and the Amsterdam 4 en 5 Mei Comité contributed towards the organisation of the Mobiele Wasstraat and the Godwin lecture on Liberation Day. The SIDN fund honoured our project proposal for making a podcast: Insert User. Finally, we received project funds from OSF to organise an international meeting about the '*quantified society*'.

We have received over 9% extra support from individual donors compared to 2015. Although the growth has increased slightly compared with last year, we have unfortunately not achieved our budgeted objectives. This means that in 2017 we will have to invest extra time in finding regular donors. We are entering 2017 with 2,447 donors who, per person, donate an average of approximately €61 per year to us.

Inkomsten 2016 (x € 1.000) Income 2016 (x € 1,000)

	Realisatie 2016 Realisation 2016	Begroot 2016 Budgeted 2016	Realisatie 2015 Realisation 2015
Individuele donateurs Individual donors	197	206	181
Fondsen Funds	324	364	325
Bedrijfssupporters Corporate supporters	44	47	35
Overig Other	1	1	1
Subtotaal Sub-total	566	618	542
Projectgebaseerd Project based	137	111	57
Totaal Total	703	729	599

Mede gezien onze zelfopgelegde beperkingen ten aanzien van het aannemen van geld vanuit het bedrijfsleven, blijft de financiële steun vanuit het bedrijfsleven als deel van onze begroting relatief beperkt. In 2016 is het gelukt om onze inkomsten uit bedrijfssupporters te verhogen met bijna negen duizend euro, naar een totaal van €44.366.

Bits of Freedom belegt niet in risicovolle financiële producten. Vanwege de lage rentestand zijn de renteopbrengsten op onze financiële reserve zo goed als verwaarloosbaar.

Onze uitgaven in 2016

De uitgaven in 2016 bedroegen €615.605. Daarmee waren ze lager dan begroot.

Het grootste deel van de uitgaven is gegaan naar personeelskosten. Deze zijn lager uitgevallen dan verwacht, met name omdat de werkgeverslasten lager bleken. De algemene en de kantoorkosten bleken allebei te ruim begroot. We hebben wel geïnvesteerd in het uitbouwen van de beweging, maar deden dat niet door middel van een investering in het BitsLabs platform. We hebben daarom minder geld uitgegeven aan het opbouwen van de beweging dan verwacht.

Het merendeel van de projectkosten ging zitten in het organiseren van de Big Brother Awards, de podcast Insert User en het organiseren van een internationale bijeenkomst over de *'quantified society'*.

Partly due to our self-imposed restrictions on taking money from businesses, the financial support from the corporate sector as part of our budget is relatively limited. In 2016, we were successful in increasing our income from corporate supporters by nearly nine thousand euros, to a total of €44,366.

Bits of Freedom does not invest in risky financial products. Because of the current low levels of interest, the interest returns on our financial reserves are as good as negligible.

Our expenses in 2016

Expenses in 2016 amounted to €615,605. This makes them lower than budgeted for.

The largest part of the expenses went towards personnel costs. These are lower than expected, particularly because the employer costs were lower than originally budgeted. The general and office costs were both too generously budgeted. We did invest in building the movement, but did not do this with an investment in the BitsLabs platform. Therefore, we have spent less money than expected on building the movement.

The majority of the project costs were in the organising of the Big Brother Awards, the podcast Insert User and the organising of an international meeting about the *'quantified society'*.

Uitgaven 2016 (x € 1.000) Expenses 2016 (x € 1,000)

	Realisatie 2016 Realisation 2016	Begroot 2016 Budgeted 2016	Realisatie 2015 Realisation 2015
Personeelskosten Personnel costs	399	414	373
Huisvesting Housing	26	36	31
Kantoor Office	7	14	8
Communicatie Communication	27	25	8
Opbouwen beweging Building the movement	7	19	3
Algemene kosten General costs	19	35	22
Subtotaal Sub-total	485	543	445
Specifieke projecten Specific projects	130	130	64
Totaal Total	616	673	509

Het resultaat over 2016

De afschrijvingen waren €3.806 in 2016. Daarmee is het jaar afgesloten met een positief resultaat van €83.966. Dit wordt ingezet om de continuïteitsreserve aan te vullen.

Bits of Freedom wil zo efficiënt mogelijk omgaan met haar middelen. Het uitgangspunt is dat niet meer dan 20% van de beschikbare arbeidsuren en financiële middelen worden besteed aan fondsenwerving, beheer en administratie. De belangrijkste fondsenwervingsactiviteit in 2016 was het schrijven van projectaanvragen. In 2016 zijn ongeveer 3.3% van onze middelen besteed aan fondsenwerving. Daarnaast zijn ongeveer 13.7% van onze uitgegeven middelen besteed aan beheer en administratie. Meer dan 82% van onze middelen zijn dus direct besteed aan de doelstelling van Bits of Freedom: het verdedigen van digitale burgerrechten. Deze percentages zijn in overeenstemming met wat als gebruikelijk en passend wordt gezien binnen de non-profit sector.

Op het gebied van vermogensbeheer en financiële reserves streeft Bits of Freedom ernaar om een continuïteitsreserve van minimaal een kwart van haar jaarlijkse kosten voor het komende jaar aan te houden. De hoogte van deze reserve is door het bestuur vastgesteld en bescheiden in vergelijking met wat gebruikelijk is bij soortgelijke organisaties in Nederland. Deze reserve wordt gebruikt om bij onverwacht hoge uitgaven en onverwacht tegenvallende of laat binnenkomende inkomsten de continuïteit van de stichting een aantal maanden te kunnen

2016 Result

Write-offs totalled €3,806 in 2016. This means that the year closed with a positive result of €83,966. This will be used to supplement the continuity reserve.

Bits of Freedom wants to handle its resources as efficiently as possible. The principle is that no more than 20% of the available labour hours and financial resources will be used for fundraising, management and administration. The most important fundraising activity in 2016 was the writing of project proposals. In 2016, approximately 3.3% of our resources were used for fundraising. In addition, approximately 13.7% of our resources were spent on management and administration. More than 82% of our resources are thus directly used for the objective of Bits of Freedom: the defence of digital civil rights. These percentages comply with what is viewed as normal and appropriate within the non-profit sector.

In the area of asset management and financial reserves, Bits of Freedom seeks to maintain a continuity reserve of at least a quarter of its annual costs for the coming year. The level of this reserve has been determined by the board and is modest compared to what is usual for similar organisation in the Netherlands. This reserve will be used in the case of unexpected high costs and unexpected disappointing or late income, to guarantee the continuation of the foundation for a number of months and to take responsible risks with the budget. At the end of 2016, the reserve was €295,237.

Verwachte inkomsten 2017 (x € 1.000) Expected incomes 2017 (x € 1,000)

	Begroot 2017 Budgeted 2017
Individuele donateurs Individual donors	209
Fondsen Funds	340
Bedrijfssupporters Corporate supporters	49
Overig Other	1
Subtotaal Sub-total	599
Specifieke projecten Specific projects	72
Nieuwe projecten New projects	30
Totaal Total	700

garanderen en om verantwoorde risico's te kunnen nemen met de begroting. Aan het einde van 2016 was de reserve €295.237.

Het financiële jaarverslag over 2016 is opgemaakt en gecontroleerd door Pieter Alblas van WITH Accountants (gespecialiseerd in non-profit organisaties) en is te downloaden via onze website.

Onze begroting voor 2017

We verwachten in 2017 €700.489 aan inkomsten te ontvangen. Een aantal fondsen heeft hun steun voor 2017 al toegezegd (Adessium, Internet4All, Open Society Foundations, Stichting Democratie en Media en SIDN) en het is onze ambitie om in 2017 nog twee fondsen te vinden die samen voor ongeveer €60.000 aan onze doelstellingen willen bijdragen. We willen 750 nieuwe, vaste, individuele donateurs aan ons verbinden en denken dat we ongeveer €5.000 aan groei in bedrijfssupporters kunnen realiseren. De projectinkomsten zijn afhankelijk van toegekende subsidies voor specifieke projecten en evenementen.

De kernuitgaven van Bits of Freedom zullen in 2017 naar verwachting €640.602 bedragen, daarbij is rekening gehouden met negen vaste medewerkers (7.6 FTE), de verbouwing van ons nieuwe kantoor, het opleveren van een compleet nieuwe website en huisstijl, en met onvoorziene kosten. Een aantal specifieke projecten en evenementen zijn al begroot voor een bedrag van €95.835. Hierbij is onder andere rekening gehouden met een nieuwe editie van de Big Brother Awards, activiteiten op 5 mei, het

The 2016 financial annual report has been made and checked by Pieter Alblas of WITH Accountants (specialised in non-profit organisations) and is available to download via our website.

Our budget for 2017

In 2017, we expect to receive income of €700,489. A number of funds have already pledged support for 2017 (Adessium, Internet4All, Open Society Foundations, Stichting Democratie en Media and SIDN) and it is our ambition to find another two funds in 2017 that together will contribute approximately €60,000 to our objectives. We want 750 new, regular, individual donors to commit to us in order to realise approximately €5,000 in growth of corporate supporters. The project incomes are dependent on granted subsidies for specific projects and events.

The core expenses of Bits of Freedom in 2017 are expected to be €640,602, which takes into account nine permanent employees (7.6 FTE), the renovation of our new office, the delivery of a completely new website and house style and unforeseen costs. A number of specific projects and events are already budgeted for, for an amount of €95,835. This includes a new edition of the Big Brother Awards, activities on the 5th of May, organising the EDRI *General Assembly*, Privacy Cafés, financial support for the trial of Max Schrems in Ireland, a campaign against mass-surveillance and one fellow. The actual project costs (and thus the decision as to whether the project will be implemented) is partly dependent on how many project subsidies are awarded. The total expected expenses are therefore €766,437.

Verwachte uitgaven 2017 (x € 1.000) Expected expenses 2017 (x € 1,000)

	Begroot 2017 Budgeted 2017
Personeelskosten Personnel costs	495
Huisvesting Housing	59
Kantoor Office	17
Communicatie Communication	18
Opbouwen beweging Building the movement	16
Algemene kosten General costs	35
Subtotaal Sub-total	640
Specifieke projecten Specific projects	96
Nieuwe projecten New projects	30
Totaal Total	766

organiseren van de EDRI *General Assembly*, Privacy Café's, het doorgeven van financiële steun voor de rechtszaak van Max Schrems in Ierland, een campagne tegen massasurveillance en één fellow. De daadwerkelijke projectkosten (en dus het besluit of projecten worden uitgevoerd) is mede afhankelijk van hoeveel projectsubsidies toegekend worden. De totale verwachte uitgaven komen daarmee uit op €766.437.

Het verschil tussen de begrote inkomsten en uitgaven is daarmee €65.949. Dit negatieve resultaat wordt aangevuld vanuit de continuïteitsreserve die daarmee richting het gewenste niveau komt (25% van de verwachte kosten van het volgende begrotingsjaar). We verwachten vanaf 2018 weer zonder significante winst of verlies te kunnen begroten.

Onze financiering in de komende jaren

Het is voor Bits of Freedom heel belangrijk om een duurzame financiële situatie te hebben. We hebben daarbij een voorkeur voor structurele financiering in plaats van financiering op projectbasis. Uitgangspunt van onze fondsenwerving is dat Bits of Freedom volledig onafhankelijk wil blijven. Met onze financiële planning proberen we, voor zover mogelijk, steeds vijf jaar vooruit te kijken.

The difference between the budgeted income and expenses is therefore €65,949. This negative result will be supplemented from the continuity reserve, which will bring it closer to the desired level (25% of the expected costs of the subsequent budget year). From 2018, we expect to again be able to budget without significant profit or loss.

Our financing in the coming years

It is very important for Bits of Freedom to have a sustainable financial situation. We also have a preference for structural financing instead of project-based financing. Principle of our fundraising is that Bits of Freedom wants to remain completely independent. We try as far as possible to look five years ahead with our financial planning.

We are financed from four sources and receive at least a third of our finances from individual donors. In addition, we also want at least a third of our income to come from funds or foundations. We never want to allow the share of corporate supporters to grow bigger than a third of the total income and no one single corporate supporter provides us with more than 10% of our continuity reserve. Finally, besides our core financing, we also receive project funding.

We worden gefinancierd vanuit vier bronnen. Minimaal een derde van onze financiën krijgen we van individuele donateurs. Daarnaast willen we ook graag minstens een derde van onze inkomsten uit fondsen of stichtingen betrekken. Het aandeel van bedrijfssupporters willen we nooit groter laten zijn dan een derde van de totale inkomsten, en van geen enkele bedrijfssupporter ontvangen we meer dan 10% van onze continuïteitsreserve. Tot slot ontvangen we naast onze kernfinanciering ook projectgelden.

Het aandeel van de individuele donateurs was in 2016 ongeveer 28% procent. In onze begroting zal dit over vijf jaar rond de 60% zitten. De bedrijfssupporters, die nu op 7% zitten, zullen in 2020 ongeveer 12% van de inkomsten opleveren. We hopen deze doelstellingen te kunnen bereiken door de komende jaren slim te investeren in de zichtbaarheid van de organisatie bij een relevant publiek.

Er zijn vier fondsen met wie we meerjarige afspraken hebben voor financiële steun. De Adessium Foundation heeft voor een laatste keer haar steun verlengd voor een inmiddels derde periode van drie jaar. In 2017 krijgen we van Adessium €120.000 plus een eenmalige impuls van €40.000 voor het voeren van campagne, het jaar daarna €80.000 en in 2019 €40.000. Internet4All was instrumenteel bij de 'herstart' van Bits of Freedom in 2008/2009.

The share of individual donors was around 28% in 2016. In our budget, in five years this will be approximately 60%. The corporate support, now at 7%, will produce approximately 12% of the income in 2020. We hope to achieve this objective by investing smartly in the coming years in the visibility of the organisation to a relevant audience.

There are four funds with whom we have multi-year agreements for financial support. The Adessium Foundation has given its support for the last time, with a third term of three years. In 2017, we will receive €120,000 from Adessium, plus a one-off impulse of €40,000 for campaigning, the year after €80,000 and in 2019 €40,000. Internet4All was instrumental in the 'restart' of Bits of Freedom in 2008/2009. At the moment, we still receive €10,000 per year from this foundation. From Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (SIDN), we receive €40,000 per year up to and including 2019. At the end of 2016, the Open Society Foundations (OSF) have pledged to support us with approximately €55,500 per year for the coming three years (60,000 US dollars per year up to and including 2019). In order to safeguard that we continue to receive sustainable support from a range of funds beyond 2016, it is important in the coming year to find funds that are prepared to contribute approximately €60,000 per year to the organisation.

Op dit moment krijgen we nog steeds €10.000 per jaar van deze stichting. Van Stichting Internet Domeinregistratie Nederland (SIDN) krijgen we €40.000 per jaar tot en met 2019. De Open Society Foundations (OSF) hebben aan het eind van 2016 toegezegd ons te willen steunen met ongeveer €55.500 per jaar voor de komende drie jaar (60.000 Amerikaanse dollar per jaar tot en met 2019). Om te waarborgen dat we ook na 2016 duurzame steun ontvangen van meerdere fondsen, is het belangrijk om in het komende jaar fondsen te vinden die bereid zijn ongeveer €60.000 per jaar bij te dragen aan de organisatie. We verwachten dat steeds meer grote, filantropische instellingen het belang van digitale rechten zullen inzien en hebben er dus veel vertrouwen in dat fondsen ons structureel zullen willen blijven steunen.

We expect that increasingly more large, philanthropic institutions will recognise the importance of digital rights and are confident that funds will continue to want to support us structurally.

ABOUT BITS OF FREEDOM

Juridische structuur

Stichting Bits of Freedom (Bof) is gevestigd in Amsterdam en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 34121286. De organisatie van Bits of Freedom bestaat uit de Raad van Bestuur (bestuur) en het bureau. Het bureau bestaat uit de directeur en de overige medewerkers. Een onafhankelijke Raad van Advies staat de directeur bij ten aanzien van inhoudelijke strategische vraagstukken. De dagelijkse en strategische leiding van Bits of Freedom ligt bij de directeur.

Bits of Freedom is een Algemeen nut beogende instelling (ANBI).

Statutaire doelstelling

De statutaire doelstelling van Bits of Freedom is “het verdedigen en bevorderen van digitale burgerrechten in de informatiemaatschappij, waaronder in het bijzonder het grondrecht op communicatievrijheid en het grondrecht op privacy, en al hetgeen met het vooraanstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord”. De statuten zijn gedurende 2016 niet gewijzigd en zijn na te lezen via:

<https://bof.nl/financiering/>

Legal structure

Stichting Bits of Freedom (Bof) is situated in Amsterdam and is registered at the Chamber of Commerce under number 34121286. The Bits of Freedom organisation consists of the Executive Board and the team. The team consists of the director and the other employees. An independent Advisory Board supports the director with respect to content-focused strategic issues. The day-to-day and strategic leadership of Bits of Freedom is the responsibility of the director.

Bits of Freedom is a Public Benefit Organisation (ANBI).

Statutory objective

The statutory objective of Bits of Freedom is “the defence and promotion of digital civil rights in the information society, including in particular the fundamental right to freedom of communication and the fundamental right to privacy, and all that is related or conducive to it, in the broadest sense of the word”. The statutes have not been changed in 2016 and can be read via:

<https://bof.nl/financiering/>

Het team

In 2016 bestond het team van Bits of Freedom uit de volgende mensen: Daphne van der Kroft (communicatiestrategist), Evelyn Austin (bewegingbouwer), Hans de Zwart (directeur), Imre Jonk (systeembeheerder), Inge Wannet (office manager), Rejo Zenger (onderzoeker) en Ton Siedsma (onderzoeker). Floris Kreiken was tot mei onderzoeker en David Korteweg kwam per 1 juni als onderzoeker in dienst.

Huw Roberts en Renushka Madarie liepen ieder twee maanden stage.

Het bestuur

Het bestuur bestond tot en met mei 2016 uit: Joris van Hoboken (voorzitter), Lonneke van der Velden (secretaris), Remmelt Vetkamp (penningmeester) en Hermine Masmeyer.

Vanaf eind mei was de bestuurssamenstelling als volgt: Lonneke van der Velden (voorzitter), Manon Oostveen (secretraris), Clemens la Lau (penningmeester), Hermine Masmeyer en Joris van Hoboken. Meer informatie over het bestuur is te vinden via:

<https://bof.nl/over-ons>

The team

In 2016 the Bits of Freedom team consisted of the following people: Daphne van der Kroft (communication strategist), Evelyn Austin (movement builder), Hans de Zwart (director), Imre Jonk (system administrator), Inge Wannet (office manager), Rejo Zenger (researcher) and Ton Siedsma (researcher). Until May, Floris Kreiken was researcher and David Korteweg joined per 1st June as researcher.

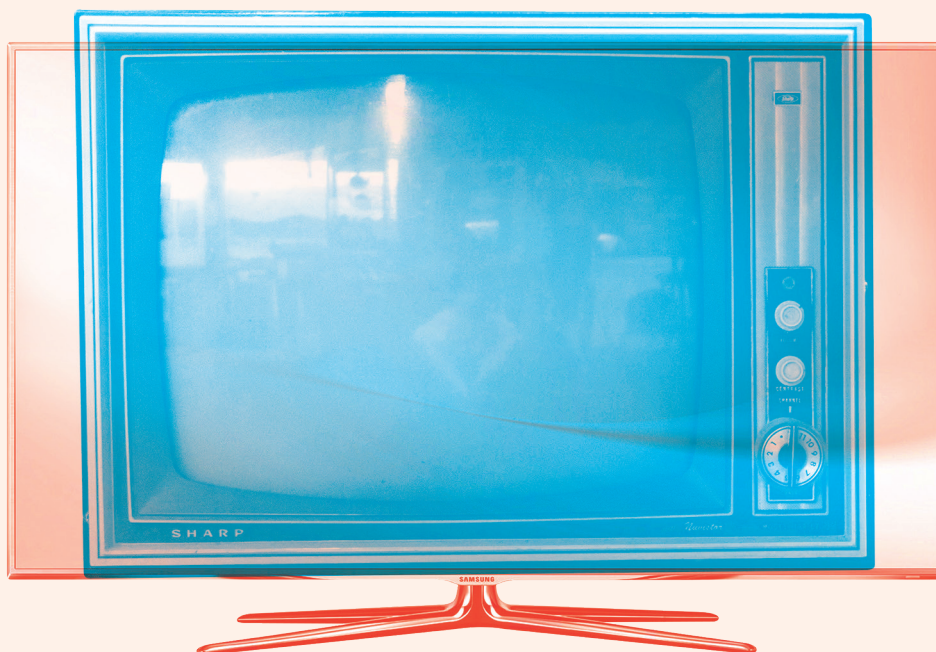
Huw Roberts and Renushka Madarie both had two-month internships.

The board

Up to and including May 2016, the board consisted of: Joris van Hoboken (chair), Lonneke van der Velden (secretary), Remmelt Vetkamp (treasurer) en Hermine Masmeyer.

From the end of May the board composition was as follows: Lonneke van der Velden (chair), Manon Oostveen (secretary), Clemens la Lau (treasurer), Hermine Masmeyer and Joris van Hoboken. More information about the board is available via:

<https://bof.nl/over-ons>

De leden van het bestuur ontvangen een vrijwilligersvergoeding van €500 per jaar. Het bestuur heeft daarnaast in 2016 geen onkostenvergoeding voor hun bestuurlijke activiteiten ontvangen.

De Raad van Advies

De Raad van Advies bestaat uit prominenten met expertise op het gebied van recht, politiek, media/communicatie, kunst en technologie. Eind 2016 bestond de raad uit de volgende leden: Bart Jacobs (voorzitter), Anneke Jansen, Antoinette Hertsenberg, Bert-Jaap Koops, Jaap Stronks, Linda Duits, Lineke Sneller, Maxim Februari, Olaf Kolkman, Ot van Daalen en Sjoera Nas. Meer informatie over het de raad is te vinden via:

<https://bof.nl/over-ons>

Het lidmaatschap van de Raad van Advies is onbezoldigd. De leden van de Raad van Advies ontvangen ook geen onkostenvergoeding.

The board members receive a volunteer's reimbursement of €500 per year. Furthermore, the board has received no expenses in 2016 for board related activities.

The Advisory Board

The Advisory Board consists of prominent individuals with expertise in the area of law, politics, media/communication, art and technology. At the end of 2016 the board consisted of the following members: Bart Jacobs (chair), Anneke Jansen, Antoinette Hertsenberg, Bert-Jaap Koops, Jaap Stronks, Linda Duits, Lineke Sneller, Maxim Februari, Olaf Kolkman, Ot van Daalen and Sjoera Nas. More information about the board is available via:

<https://bof.nl/over-ons>

Membership of the Advisory Board is unpaid. The members of the Advisory Board also receive no expenses.

BITS OF FREEDOM 2016

—
WE WILLEN DE VOLGENDE
VRIJWILLIGERS BEDANKEN:

ARJAN
DE VRIES

BARBARA
G. AUSTIN

BART
SCHELLEKENS

CHRISTIAN
ZIERLEIN

ESM

ERNST
TER HORST

EWARD
BARTLEMA

FREDERIK
ZUIDERVEEN
BORGESJUS

FREEK
WILLEMS

HARLD
ROLING

JANNEKE
BOERMAN

JENNIFER
VELDMAN

JEROEN
MOOIJMAN

JOERI VAN
DER WERF

LOES DERKS
VAN DE VEN

MARCEL VAN
DER KUIL

NEPHTIS
BRANDSMA

NIELS
GOUMAN

NURHAN
GÜNER

OLIVIER
OOSTERBAAN

PAULUS
MEESSEN

PIETER

REINIER VAN
HOUTEN

RICHARD
BANK

ROBIN
VAN RIEL

SABINE
DE WITTE

TESSA
KERSTEN

THIJS
HOUTENBOS

TIM VAN
DER MOLEN

TOM
RIJNDORP

WOUTER
MORAAL

XANDER
BOUWMAN

—
WE WANT TO THANK THE
FOLLOWING VOLUNTEERS:

ONZE BEDRIJFSSUPPORTERS

Naast de individuele donateurs en fondsen is er ook een aantal bedrijven dat ons (in sommige gevallen al jarenlang!) een warm hart toedraagt. We willen hen bij deze hartelijk danken voor hun steun in 2016.

Besides the individual donors and funds, there are also a number of businesses that wish to support us (in some cases for years!). We would like to take this opportunity to thank them warmly for all of their support in 2016.

Gigabit-supporters doneren euro 5.000 of meer per jaar

Gigabit supporters donate 5,000 euros or more per year

Devhouse Spindle

Eureka Unlimited BV
(Rob van der Wouw)

LeaseWeb

Voys

Megabit-supporters doneren euro 2.500 of meer per jaar

Megabit supporters donate 2,500 euros or more per year

BIT

Geenhost

Bitonic

IB-Vision

StartMail

Solv

Mollie

Kilobit-supporters doneren euro 500 of meer per jaar

Kilobit supporters donate 500 euros or more per year

A2B Internet	Baak Advies & Diensten	BliXem Internet
Bureau Bolster	First8	Geocat
Intermax	Kennisland	Madison Gurkha
NetExpert	Nijweide BV	PCextreme
PrivacyLab	Saldo Management	Serinus42
Sooda internetbureau B.V.	Tifkap enterprises	VB VB ICT
Zygomatic		

Steun in natura

Cyso leverde aan al onze medewerkers en stagiairs gratis Zimbra e-mailaccounts. Van LeaseWeb kregen we twee gratis servers inclusief colocatie. Van XS4ALL kregen we gratis colocatie voor een server en financiële steun voor het uitreiken van de Felipe Rodriguez award. We kunnen bij Blendle gratis artikelen uit kranten en tijdschriften lezen. Bij RootGamer krijgen we een gratis advertentie op hun voorpagina en bij zowel Bitonic als Mollie hoeven we geen transactiekosten te betalen voor de binnengekomen donaties. Van Xolphin krijgen we zoveel SSL-certificaten als we nodig hebben en Secundity heeft een pen-test uitgevoerd op onze kantoor-infrastructuur. Rob van der Wouw doneerde 100 exemplaren van het boek *Je hebt wél iets te verbergen* zodat we die konden geven aan iedereen waarvan wij dachten dat die het wel konden gebruiken.

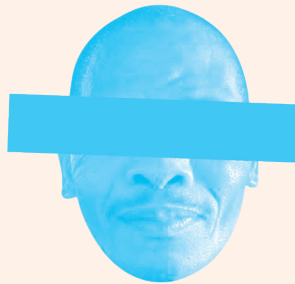

Support in natura

Cyso supplied all of our employees and interns free Zimbra e-mail accounts. From LeaseWeb we received two free servers including colocation. From XS4ALL we received free colocation of a server and financial support for presenting the Felipe Rodriguez award. With Blendle we can read articles from newspapers and magazines for free. From RootGamer we receive a free advertisement on their front page and Bitonic and Mollie do not charge us any transaction costs for incoming donations. Xolphin provides us with as many SSL certificates as we need and Secundity carried out a pen-test on our office infrastructure. Rob van der Wouw donated 100 copies of the book *Je hebt wél iets te verbergen* so that we could give a copy to anyone we thought could use it.

**BITS OF
FREEDOM**

**BITS OF
FREEDOM**